

Karelia-ammattikorkeakoulu
Sosionomi (AMK)

Sosionomina terveydenhuollon sosiaaliohjauksessa, sosiaali- ja kriisipäivystyksessä ja turvakodissa

Aikuisten parissa tehtävä sosiaalityö Pohjois-
Karjalan hyvinvointialueella

Sanna Nevalainen
Heidi Sinkkonen

Opinnäytetyö, tammikuu 2024

www.karelia.fi

OPINNÄYTETYÖ
Tammikuu 2024
Sosionomikoulutus

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
+358 13 260 600 (vaihde)

Tekijä(t)
Sanna Nevalainen
Heidi Sinkkonen

Nimeke
Sosionomina terveydenhuollon sosiaaliohjauksessa, sosiaali- ja kriisipäivystyksessä ja turvakodissa – Aikuisten parissa tehtävä sosiaalityö Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella
Toimeksiantaja Pohjois-Karjalan hyvinvointialue -Siun sote

Tiivistelmä

Opinnäytetyössä tarkastellaan aikuisten parissa työskentelevien sosionomien työtä. Sosionomin työnkuva on kehittyvä ja työkenttä kasvava. Opinnäytetyön tarkoituksena on lisätä tietoisuutta aikuisten parissa tehtävästä sosiaalityöstä sosiaali- ja terveysalan työpaikoilla ja -oppilaitoksissa. Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa tietoa sosionomin työnkuvasta ja ammatin mahdollisuuksista sekä siitä, millaista osaamista sosionomilta vaaditaan työskennellessä terveydenhuollon sosiaaliohjauksessa, sosiaali- ja kriisipäivystyksessä sekä turvakodissa.

Toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksena syntyi kolme videota Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen käyttöön. Opinnäytetyön toiminnallinen osuus koostui terveydenhuollon sosiaaliohjauksen, sosiaali- ja kriisipäivystyksen sekä turvakodin sosionomien asiantuntijahaastatteluilta, joiden avulla saimme ajantasaista tietoa sosionomin työnkuvasta ja vaaditusta osaamisesta videoihin. Dialoginen vuorovaikutus haastateltavien ja toimeksiantajan kanssa oli keskeisessä roolissa opinnäytetyössämme.

Kaikissa tuotoksissa nousi esille, että sosionomi tarvitsee työssään lakien tuntemusta sekä hyviä yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja. Sosionomin työnkuva on hyvin vaihteleva ja haastatteluihin osallistuneiden vastauksissa nousi esille jokaisen työpäivän olevan erilainen, mikä on yksi työn rikkauksista. Toimeksiantajalta saadun palautteen mukaan videotuotokset vastasivat hyvin toimeksiantajan odotuksia, ja siten opinnäytetyölle asetetut tavoitteet toteutuivat. Videoiden sisältöjä voi päivittää, mikäli toimintaympäristössä tapahtuu isoja muutoksia. Jatkossa videoissa voidaan kuvata myös yksityiskohtaisemmin eri palveluita.

Kieli
suomi

Sivuja 62
Liitteet 3
Liitesivumäärä 5

Asiasanat
aikuisten parissa tehtävä sosiaalityö, terveydenhuollon sosiaaliohjaus, sosiaali- ja kriisipäivystys, turvakoti

THESIS
January 2024
Degree Programme in Social Services

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
FINLAND
+ 358 13 260 600 (switchboard)

Authors
Sanna Nevalainen
Heidi Sinkkonen

Title As a Bachelor of Social Services in Health Care Social Guidance, Social and Crisis Emergency Services and a Shelter - Social work with Adults in the Wellbeing Services County of North Karelia
Commissioned by The Wellbeing Services County of North Karelia - Siun sote

Abstract

The thesis examines the work of Bachelor of Social Services working with adults. The job description of the Bachelor of Social Services is developing, and the field of work is growing. The purpose of this thesis was to raise awareness of social work among adults in workplaces and educational institutions in the social and health care sector. The aim of the thesis is to raise awareness about the job description of Bachelor of Social Services and the possibilities of the profession, as well as what kind of competence are required of the Bachelor of Social Services when working in health care social guidance, social and crisis emergency services and the shelter.

As a result of the functional thesis, three separate videos were created for the use of the Wellbeing Services County of North Karelia. The functional part of the thesis consisted of expert interviews with health care social guidance, social and crisis emergency services and shelter social counsellors, which provided us with up-to-date information on the job description of the social welfare professional and the required competence for the videos. Dialogue with the interviewees and the commissioning organisation contact person played a key role in our thesis.

In all of the outputs, it emerged that the Bachelor of Social Services needs knowledge of the laws and good cooperation and interaction skills in his or her work. The Bachelor of Social Services' job description is very varied and the responses of the Bachelors of Social Services who participated in the interviews pointed out that each working day is different, which is one of the riches of the job. According to feedback from the commissioner, the video outputs corresponded well to the commissioning organisation expectations and thus the aims for the thesis were fulfilled. The content of the videos can be updated if there are major changes in the operating environment. In the future, the videos can also be used to describe various services in more detail.

Language
Finnish

Pages 62
Appendices 3
Pages of Appendices 5

Keywords
social services for working-aged people, health care social counselling, social and crisis emergency services, refuge

Sisältö

1	Johdanto	5
2	Sosionomin koulutus ja osaaminen	6
2.1	Sosionomin koulutus ja pätevyys	6
2.2	Sosiaalialan kompetenssit ja sosionomin ammatilliset vaatimukset.....	7
2.3	Sosionomilta vaadittava työelämäosaaminen	11
3	Aikuisten parissa tehtävä sosiaalityö	13
3.1	Lähtökohdat, keskeiset lait ja tarkoitus	13
3.2	Aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön asiakkaat	16
3.3	Sosionomin työtehtävät aikuisten parissa	17
4	Sosionomina aikuisten erilaisissa sosiaalipalveluissa	19
4.1	Terveystieteiden sosiaaliohjaus	19
4.2	Sosiaali- ja kriisipäivystys	21
4.3	Turvakoti	24
5	Aiemmat opinnäytetyöt	26
6	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tuotokset	27
7	Opinnäytetyössä käytetyt menetelmät	28
7.1	Toiminnallinen opinnäytetyö	28
7.2	Lineaarinen malli.....	30
7.3	Tiedonhankinnan menetelmät.....	30
7.4	Osallistamisen menetelmät.....	32
7.5	Arviointimenetelmät	34
8	Opinnäytetyön prosessi	35
8.1	Lineaarinen malli opinnäytetyötämme ohjaavana prosessina.....	35
8.2	Aloitustaihe	36
8.3	Suunnittelutaihe	37
8.4	Toteutusvaihe	39
8.5	Arviointivaihe ja projektin päättäminen	40
9	Tuotosten esittely	41
9.1	Sosionomina terveydenhuollon sosiaaliohjauksessa -video	41
9.2	Sosionomina sosiaali- ja kriisipäivystyksessä -video	43
9.3	Sosionomina turvakodissa -video	45
10	Pohdinta.....	47
10.1	Johtopäätökset	47
10.2	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus.....	54
10.3	Ammatillinen kasvu	56
10.4	Jatkokehittäminen.....	57
	Lähteet.....	58

Liitteet

Liite 1	Kuvauskäsikirjoitus
Liite 2	Saatekirje työntekijöille
Liite 3	Sähköpostikysely toimeksiantajalle

1 Johdanto

Sosionomin työnkuva on hyvin laaja ja se mietityttää monia. Alan opiskelijoiden ja uusien työntekijöiden on tärkeä tietää, millaista työtä sosionomin on mahdollista tehdä ja mitä kaikkea heidän työnkuvaansa kuuluu. Opinnäytetyö käsittelee sosionomin työnkuvaa ja työssä vaadittavaa osaamista aikuisten parissa tehtävässä sosiaalityössä. Opinnäytetyössä käytetään käsitettä aikuisten parissa tehtävä sosiaalityö työikäisten sosiaalipalveluiden sijaan, koska olemme perehtyneet vain osaan työikäisten sosiaalipalveluista.

Opinnäytetyön tarkoituksena on lisätä tietoisuutta aikuisten parissa tehtävästä sosiaalityöstä sosiaali- ja terveysalan työpaikoilla ja -oppilaitoksissa. Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa tietoa sosionomin työkuvasta ja ammatin mahdollisuuksista sekä siitä, millaista osaamista sosionomilta vaaditaan työskennellessä terveydenhuollon sosiaaliohjauksessa, sosiaali- ja kriisipäivystyksessä sekä turvakodissa. Toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksena syntyi kolme erillistä videota Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen käyttöön. Videot helpottavat Pohjois-Karjalan hyvinvointialuetta työntekijöiden rekrytointivaiheessa sekä antavat tietoa sosiaali- ja terveysalanopiskelijoille sosionomien erilaisista työtehtävistä. Tarkastelemme toimeksiantajan toiveesta työikäisten sosiaalipalveluista tarkemmin terveydenhuollon sosiaaliohjausta, sosiaali- ja kriisipäivystystä sekä turvakotia.

Opinnäytetyö alkaa keskeisten käsitteiden avaamisella, jonka jälkeen avaamme aiemmin tehtyjä opinnäytetöitä. Sitten esittelemme opinnäytetyömme tavoitetta, tarkoitusta ja tuotoksia. Menetelmä -osuudessa käymme läpi opinnäytetyöprosessiamme, jonka jälkeen avaamme prosessin kokonaisuutta eri vaiheiden avulla. Opinnäytetyön tekemistä ohjasi lineaarinen malli. Viimeiseksi pohdimme opinnäytetyöprosessimme kokonaisuutta, sen eettisyyttä, luotettavuutta ja jatkokehittämismahdollisuuksia sekä videoiden hyödynnettävyyttä. Videot on tuotettu yhteistyössä Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen aikuisten parissa työskentelevien sosiaaliohjaajien kanssa.

2 Sosionomin koulutus ja osaaminen

2.1 Sosionomin koulutus ja pätevyys

Sosionomi on sosiaalialan ammattihenkilö, joka työskentelee erilaisissa sosiaalialan tehtävissä auttaen ihmisiä ja yhteisöjä. Sosionomin koulutus antaa valmiudet työskennellä monipuolisesti erilaisissa työtehtävissä, kuten sosiaaliohjauksessa, varhaiskasvatuksessa, lastensuojelussa ja erilaisten hankkeiden ja järjestökenttien tehtävissä. Sosionomin yleisimpiä ammattinimikkeitä ovat muun muassa sosiaaliohjaaja, varhaiskasvatuksen sosionomi, lastensuojelulaitoksen ohjaaja, projektityöntekijä ja järjestötyöntekijä. (Talentia 2023.)

Suomessa ensimmäisiä sosionomeja alettiin kouluttaa vuonna 1917. Tällöin sotaorpojen määrä lastenkodeissa lisääntyi ja lastenkoteihin vaadittiin ammattitaitoisia kasvattajia. Tästä eteenpäin sosiaalialan koulutus onkin uudistunut jatkuvasti. Koulutuksen kehittämisen tavoitteena on ollut pyrkimys osaamisen vahvistamiseen sekä ammatillisen pätevyyden varmistamiseen. Näin alan ammatillisten tehtävien kelpoisuudet ja koulutus hioutuivat yhteen. (Raatikainen, Rahikka, Saarnio & Vepsä 2019, 9.) Sosiaalialan tehtävien merkitys kytkeytyy vuonna 2015 voimaan tulleeseen lakiin sosiaalihuollon ammattihenkilöstä (817/2015). Lain mukaan johtotehtäviin soveltuvalla ammattilaisella on oltava alalle soveltuva korkeakoulututkinto, alantuntemus ja riittävä johtamistaito. Nykylain puitteissa sosionomeilla on pätevyys näihin tehtäviin.

Vuodesta 1999 sosiaalialalta valmistuvien tutkintonimike on ollut sosionomi. Sosionomin tutkinto on kestänyt vuodesta 2006 lähtien kolme ja puoli vuotta ja opintopisteitä valmistumiseen tarvitaan 210. Koulutus rakentuu ammatillisista- ja perusopinnoista, joista 45 opintopistettä tulee suorittaa käytännön harjoittelussa. (Raatikainen ym. 2019, 13.) Sosionomin tutkinto takaa opiskelijalle laajat käytännön perustiedot sekä -taidot ja antaa laajan teoreettisen pohjan toimia sosiaalialan asiantuntijatehtävissä. Lisäksi opinnot

antavat valmiudet sosiaalialan kehittämisen seuraamiseen sekä sen edistämiseen. Sosionomin koulutus antaa opiskelijalle valmiudet toimia monenlaisissa yhteiskunnallisissa sosiaalialan tehtävissä, joiden tavoitteena on edistää yksilön, perheiden ja yhteisöjen turvallisuutta, osallisuutta sekä sosiaalista toimintakykyä. (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto 2017, 6–7.)

Sosionomin koulutusta on tarjolla myös ylempänä ammattikorkeakoulututkintona. Viime vuosina sosionomitutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden määrä on kasvanut tasaisesti. (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto 2017, 7–9.) Valmistuneen sosionomin tulee hakea Valviralta laillistusta, jotta voi toimia sosiaalialan ammattihenkilön tehtävissä. Ilman tätä laillistusta opiskelijalla on oikeus harjoittaa ammattia vain 30 päivää valmistumisensa jälkeen. (Valvira 2022.)

2.2 Sosiaalialan kompetenssit ja sosionomin ammatilliset vaatimukset

Osaamisen lähikäsite kompetenssi tarkoittaa ammattilaisen valmiuksia, kykyjä ja ominaisuuksia selviytyä työtehtävistä. Kyse on potentiaalisesta kyvystä selviytyä menestyksekkäästi erilaisista tilanteista, joko itselleen asetettujen tai jonkun toisen toimesta asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Käsitteinä kompetenssi, ammattitaito ja kvalifikaatio liittyvät samaan käsiteperheeseen. Kvalifikaatio tarkoittaa sitä, että ihminen on koulutuksen kautta saanut ominaisuuksia, joiden avulla hän sopii koulutusta vastaavaan työhön. Laajimmillaan se vaikuttaa ihmisen tapaan toimia osana yhteiskuntaa. Kompetenssin tavoin kvalifikaatio viittaa koulutuksen tuloksiin. Nämä kaksi käsitettä eroaa siten, että kompetenssi asettaa keskiöön yksilön, kun taas kvalifikaatio työn. (Raatikainen ym. 2019, 19–20.)

Käsitteet kompetenssi, osaaminen, asiantuntijuus ja ammattitaito viittaavat työn hallintaan eri yhteyksissä. Osaaminen tarkoittaa taidon soveltamista työympäristössä. Osaaminen on myös jokaisen henkilökohtaisia tietoja ja taitoja. Ne voivat liittyä aikaisempiin opintoihin, harrastuksiin tai muihin jokaisen yksilöllisiin kykyihin. Näistä esimerkkejä ovat musikaalisuus, liikunnalliset taidot,

internetin käyttötaidot ja kielitaito. Osaamiseen kuuluu lisäksi hiljainen tieto. Hiljainen tieto on usein tiedostamatonta ja subjektiivisiin kokemuksiin perustuvaa ymmärrystä ja tulkintaa. (Raatikainen ym. 2019, 15.) Sosiaalialalla vaadittavat tiedot, taidot ja kompetenssit muovautuvat koko ajan, kuten työelämässä yleensäkin (Raatikainen ym. 2019, 20).

Sosiaalialan kompetenssit jaetaan kuuteen eri osa-alueeseen, joita ovat sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmä osaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämistyö ja innovaatio-osaaminen sekä työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjäosaaminen (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2023). Kuviossa 1, 2 ja 3 on kerrottu mitä eri osaamisalueet pitävät sisällään.

Sosiaalialan eettinen osaaminen pitää sisällään sen, että sosionomi osaa työskennellä ihmis- ja perusoikeussäännöstön, sosiaalialan arvojen sekä ammattieettisten periaatteiden mukaisesti (Kuvio 1). Sosionomin työssä korostuvat vahvasti eettiset periaatteet ja ammatillinen vastuu. Sosionomin pitää osata edistää yhdenvertaisuutta, sekä ymmärtää oman ihmiskäsityksen ja arvojensa vaikutus asiakastyöhön. Sosionomin työ on olla haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten ääni. (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2023.)

Asiakastyön osaamisessa sosionomi osaa luoda ammatillisen vuorovaikutussuhteen asiakkaaseen, arvioida asiakkaan palveluntarpeita sekä tukea yksilön kasvua ja kehitystä asiakkaan lähiverkostot huomioiden (Kuvio 1). Lisäksi tulee osata tunnistaa erilaisia hyvinvointia suojaavia ja haittaavia tekijöitä. Sosionomin tulee osata toimia kulttuurisensitiivisesti ja edistää kulttuurien välistä vuoropuhelua. Asiakastyössä vaaditaan osaamista erilaisten sähköisten toimintaympäristöjen käyttöön, sillä sosionomin tulee arvioida ja kirjata asiakastyötä sen vaatimalla tavalla. (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2023.)

Sosiaalialan kompetenssit 20.4.2023

SOSIAALIALAN EETTINEN OSAAMINEN

- Ihmis- ja perusoikeussäädösten, sosiaalialan arvojen ja ammattieettisten periaatteiden mukaan toimiminen.
- Ymmärrys omasta ihmiskäsityksestä ja arvomaailmasta asiakastyöhön.
- Yhdenvartaisuuden, tasa-arvon ja moninaisuuden edistäminen, arvostiriitaa sisältävissä tilanteissa toimiminen eettisesti perustellusti sekä sosiaalisesti kestäväällä tavalla.
- Kulttuurisen monimuotoisuuden ymmärtäminen, vuorovaikutustilanteissa sensitiivisesti toimiminen.
- Haavoittuvassa asemassa olevien yksilöiden ja yhteisöjen aseman edistäminen.

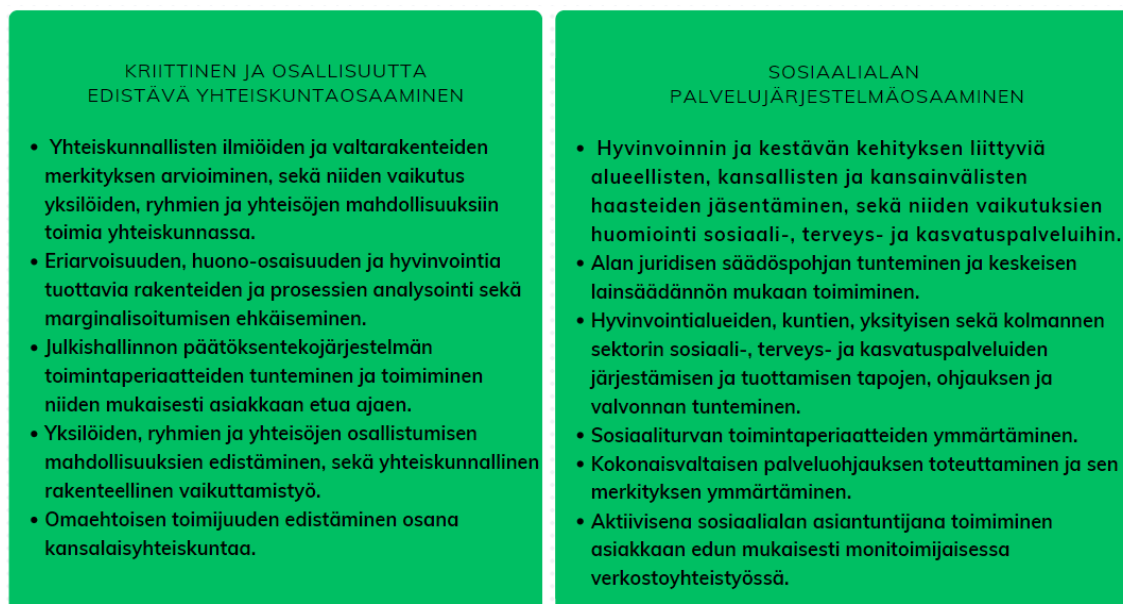
SOSIAALIALAN ASIAKASTYÖN OSAAMINEN

- Ammatillisesti ja dialogisesti toimiminen vuorovaikutustilanteissa, oman toiminnan kriittinen reflektointi.
- Asiakasturvallisen palveluprosessin suunnittelu, toteutus ja arviointi asiakkaan voimavaroja ja osallisuutta tukien.
- Tavoitteellinen yksilöiden, ryhmien ja yhteisöjen kasvun, kehityksen ja arjen tukeminen eri elämäntilanteissa.
- Hyvinvoinnin riski- ja suojatekijöiden tunnistaminen ja arviointi, sekä ennalta ehkäisevän työn ja varhaisen tuen menetelmien soveltaminen.
- Sosiaaliohjauksen työorientaation ja menetelmien soveltaminen ja arviointi asiakas-, ryhmä- ja yhteistyössä eri toimintaympäristöissä.
- Psykososiaalisen tuen merkityksen ymmärtäminen, ja toimiminen asiakkaan erilaisissa muutos- ja kriisitilanteissa.
- Asiakaslähtöisesti asiakastyön toteutus ja dokumentointi digitaalisessa toimintaympäristössä, ottaen huomioon tietoturva ja -suojatimet.
- Hyvinvoinnin edistämisen, varhaisen tuen ja kuntouttavan työotteen käyttäminen toiminnassaan.

Kuvio 1. Sosiaalialan kompetenssit (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2023.)

Sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen tarkoittaa, että sosionomin pitää hallita sosiaaliturva ja hyvinvointijärjestelmät kokonaisvaltaisesti (Kuvio 2). Lisäksi tulee osata soveltaa lainsäädäntöä, hallita sosiaali- ja terveydenhuollon sekä kasvatus- ja koulutuspalvelujen järjestämisen ja tuottamisen tavat. Sosionomi osaa sovittaa palvelut asiakkaan tarpeiden mukaisesti ja toimii muutoksen eteenpäin viejänä. Sosionomi on sosiaalialan asiantuntija ja kykenee perustelemaan asiakkaan etua niin moniammatillisessa kuin monialaisessa yhteistyössä. (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2023.)

Kriittinen ja osallisuutta edistävä yhteiskuntaosaaminen pitää sisällään sosionomin kriittisen reflektoinnin taidon (Kuvio 2). Sosionomin tulee osata analysoida huono-osaisuutta, epätasa-arvoa sekä hyvinvointia tuottavia kansallisia ja globaaleja rakenteita. Syrjäytymisen ehkäisy on sosionomin toiminnan keskiössä. Lisäksi sosionomi puolustaa heikommassa asemassa olevia ja toimii heidän äänenään. Sosionomin pitää tuntea julkishallinnollinen päätöksenteko järjestelmä ja osata toimia sen vaatimalla tavalla. Sosionomin tehtävänä on edistää kansalaisten osallisuutta ja osallistumisen mahdollisuuksia sekä hoitaa auttamistyötä erilaisten tahojen kanssa. (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2023.)

Kuvio 2. Sosiaalialan kompetenssit (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2023.)

Tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen tarkoittaa, että sosionomi kykenee innovatiiviseen ongelman ratkaisuun sekä verkostotyöhön osana sosiaalialan kehittämistä (Kuvio 3). Sosionomin pitää osata kehittää asiakastyön menetelmiä, työkäytänteitä sekä palveluprosesseja. Sosionomin pitää myös osata suunnitella, toteuttaa ja arvioida kehittämishankkeita. Hän osaa toimia myös tutkimus- ja kehittämistyön eettisten periaatteiden mukaisesti. Työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjäosaaminen näkyy sosionomin työssä siten, että hän osaa toimia yhteistyökykyisesti erilaisissa työyhteisöissä ja moniammatillisissa tiimeissä (Kuvio 3). (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2023.)

Kuvio 3. Sosiaalialan kompetenssit (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2023.)

2.3 Sosionomilta vaadittava työelämäosaaminen

Sosionomin ammatti edellyttää monipuolista osaamista, joka mahdollistaa työskentelyn erilaisten asiakasryhmien kanssa. Sosionomin osaaminen koostuu asiakkaiden, asiakasryhmien ja yhteisöjen voimavaroja kasvattavasta ja osallisuutta edistävästä ohjaustaidoista. Työskentely on aina tavoitteellista ja muutoksia eteenpäin vievää. Sosionomilta löytyy tietämystä ja tuntemusta sosiaaliturvasta ja hyvinvointipalvelujärjestelmästä jokaiselta sektorilta. Sosionomin tulee myös huomata erilaisia elämänvaiheita, olosuhteita ja kehitysvaiheita, joista voi syntyä sosiaaliturvan ja sosiaalipalveluiden tarvetta. Ammattitaitoista osaamista on kyky sovittaa palveluita yhteen asiakas- ja tarvelähtöisesti. (Sayed & Helminen 2017, 60.)

Sosionomilla on kokonaisvaltainen käsitys ihmisistä, sillä sosiaalityö ei erottele ihmistä ja hänen elämänsä irrallisiksi toisistaan. Alalla työskenneläkseen tulee ymmärtää, että ihminen ei ole erillinen eri osioidensa summa, vaan vuorovaikutuksellinen kokonaisuus, jossa on fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen puolensa. Sosiaalialan työssä tarvitaan kykyä johtaa työtä sekä toimia laadukkaasti ja taloudellisesti. Digiosaaminen ja erilaisten menetelmien hallinta on myös tärkeä osa päivittäistä työtä. (Raatikainen ym. 2019, 77.)

Työelämässä sosionomilta vaaditaan laajaa käsitystä ihmisoikeuksista sekä kykyä löytää keinoja siihen, miten nämä ihmisoikeudet viedään käytännön työhön. Lisäksi tulee olla tietoinen siitä, millaisia esteitä ihmisoikeuksien toteutumiseen käytännössä on. (Turtiainen, Jäppinen & Stamm 2021, 184.)

Asiakastyössä tarvittavat taidot vaihtelevat asiakasryhmien mukaan. Sosionomin tulee olla valmis kohtaamaan erilaisia haasteita ja tarjoamaan tukea niin lapsiperheille, nuorille kuin vanhuksille. Asiakastarpeiden tunnistaminen ja niihin vastaaminen edellyttävät herkkyyttä ja joustavuutta. Sosionomi toimii usein haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien parissa, mikä korostaa sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja eettisten periaatteiden merkitystä. Työssä on huomioitava sosiaaliset epäoikeudenmukaisuudet ja pyrittävä edistämään tasa-arvoa. Eettinen päätöksentekokyky on välttämätön osa ammattitaitoa. Maailma on monikulttuurinen, ja sosionomin tulee olla valmis kohtaamaan ja ymmärtämään eri kulttuureista tulevia ihmisiä. Ammattitaidon ylläpitäminen ja kehittäminen ovat osa jatkuvaa prosessia. Sosionomin tulee olla valmis arvioimaan omaa työtään, osallistumaan erilaisiin täydennyskoulutuksiin sekä kehittämään jatkuvasti omaa ammatillista osaamistaan. (Karjalainen, Metteri, Strömberg-Jakka, 2019, 23–25.)

Sosionomi voi toimia työyhteisön lähijohtajana ja tuntee työlainsäädäntöä sekä edistää työturvallisuutta. Itsensä johtaminen ja työhyvinvoinnista huolehtiminen on tärkeä osa työtä. Sosionomi osaa arvioida työn laatua, tuloksia ja vaikutuksia sekä hän tuntee talouden ja strategisen johtamisen merkityksen omassa työssään. Sosionomi tunnistaa myös sosiaalialan yrittäjätoiminnan perusedellytykset. (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto 2017, 30.)

Sosiaalialalla tarvitaan laadukasta vuorovaikutus- sekä kohtaamisen osaamista, myös sosiaalialan arvoperustan käyttöön ottaminen on tärkeässä roolissa. Lisäksi sosiaalialan työ edellyttää palvelujärjestelmän sekä yhteiskuntarakenteiden ymmärtämistä. (Nikander, Juntunen, Holmberg, Tuominen-Thuesen 2017, 6.) Sosionomin työ on usein moniammatillista työtä, jossa asiakkaan suunnitelman toteutumista valvotaan yhteistyössä eri alojen ammattilaisten kanssa (Raatikainen ym. 2019, 75).

Moniammatillisuudella tarkoitetaan, että sosionomi toimii yhteistyössä muiden asiantuntijoiden, esimerkiksi hoitajien, psykologien, lääkäreiden ja työvoimaviranomaisten kanssa (Juhila 2008, 26). Moniammatillisuus on eri alojen välistä yhteistyötä, ja sitä voidaan kuvata toimintana, jossa annetaan muiden ammattilaisten tulla oman asiantuntemuksen alueelle (Kekoni, Mönkkönen, Hujala, Laulainen & Hirvonen 2019, 15). Moniammatillisessa työskentelyssä on tärkeää, että jokaisen työpanos suuntautuu oikeaan aikaan sekä tunnistaa milloin kenenkin asiantuntijan arviota tarvitaan (Mönkkönen, Leinonen, Arajärvi, Hovatta, Tusa & Salokangas 2019, 80). Jokainen ammattikuntansa edustaja tuo moniammatillisessa yhteistyössä keskusteluun mukaan oman osaamisen ja kokemuksen myötä muovautuneen kantansa (Mönkkönen, Leinonen, Arajärvi, Hovatta, Tusa & Salokangas 2019, 84). Moniammatillinen osaaminen on tutkitusti edistänyt sosiaali- sekä terveydenhuollon työn tuottavuutta ja vaikuttavuutta (Mönkkönen, Kekoni, Jaakola, Profiam Sosiaalipalvelut Oy:n henkilöstö & Pehkonen 2019, 136).

3 Aikuisten parissa tehtävä sosiaalityö

3.1 Lähtökohdat, keskeiset lait ja tarkoitus

Sosiaalityö on kansainvälisesti vakiintunut ammattiala, jossa on tietynlaiset ydinpiirteet. Suomessa sosiaalityö on kehittynyt monista juurista, esimerkiksi vaivaishoidosta ja hyväntekeväisyystyöstä. Myös sosiaalipolitiikka on vaikuttanut sosiaalityön kehittymiseen. Sosiaalityöhön kuuluu alakäsitteitä, kuten sosiaalipalvelu, sosiaaliohjaus ja sosiaalineuvonta, joiden sisällöissä on pieniä eroja. (Kananoja 2017, 27–28.) Sosiaalityön tarkoituksena on turvata muun muassa asiakkaan terveys, ihmisarvo, koulutus, asuminen ja sosiaalinen tuki (Kananoja 2017, 178).

Sosiaalityön ammatissa on tietyt peruselementit, jotka säilyvät siitä huolimatta, millaisella työkentällä työtä tehdään. Säilyviä ydinelementtejä ovat sosiaalityön yhteiskunnallinen tehtävä, ammattieettiset arvot sekä työmenetelmät.

Sosiaalityön lähestymistapoja voivat olla esimerkiksi yhteistyösuhde asiakkaan ja ammattilaisen välillä, yksilöllisyys ja tehtävä työ prosessina. Myös arvoilla, moraalilla, eettisillä periaatteilla sekä menetelmillä ja menetelmillä on merkittävä rooli sosiaalityön asiakastyössä. (Kananoja & Karjalainen 2017, 169.)

Yhteiskunnalliset tehtävät synnyttävät ja kehittävät erilaisia ammatteja. Sosiaalialan työ pohjautuu kansainvälisen yleissopimuksen mukaan ihmisoikeuksien ja yhteiskunnallisten oikeudenmukaisuuden periaatteisiin. Sosiaalialan tavoitteena ovat ihmisten hyvinvoinnin kasvattaminen, ja tähän pyritään edistämällä ja tukemalla sosiaalisia muutoksia, ihmissuhteita ja itsenäistä elämänhallintaa. Sosiaalityön kohteena on vuorovaikutus ihmisten ja heidän ympäristönsä kesken. Tavoitteellisina välineinä käytetään yhteiskunnan järjestelmiä koskevia tietoja ja sen soveltamiseen tarvittavaa asiantuntemusta, sekä sosiaali- ja käyttäytymisteoreettista tietoa. (Kananoja 2017, 29–30.)

Lait ohjaavat sosiaalityötä vahvasti. Suomen perustuslain (731/1999, 19 §) mukaan jokaisella on oikeus sosiaaliturvaan. Tämä tarkoittaa, että henkilöille, jotka eivät pysty hankkimaan tarvittavaa turvaa esimerkiksi työttömyyden, sairauden, työkyvyttömyyden, vanhuuden tai lapsen syntymän aikana, heillä on oikeus saada välttämätöntä toimeentuloa ja huolenpitoa. Sosiaalihuoltolaissa (1301/2014) säädetään hyvinvoinnin, asiakaskeskeisyyden ja osallisuuden edistämisestä, sosiaalisesta turvallisuudesta sekä eriarvoisuuden vähentämisestä. Lisäksi siinä säädetään riittävästä ja laadukkaista sosiaalipalveluista ja yhteistyön parantamisesta moniammatillisesti hyvinvointialueiden, kuntien sekä muiden toimijoiden tavoitteiden hyväksi. Laissa säädetään sosiaalipalveluista, joita hyvinvointialueiden on järjestettävä.

Laissa sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000) tarkoitus on kehittää asiakaslähtöisyyttä, asiakassuhteen luotettavuutta sekä asiakkaan oikeuksia hyvään kohteluun sekä palveluun sosiaalihuollon palveluissa. Laissa on ensisijaisesti otettava huomioon asiakkaan mielipide, toivomukset sekä kunnioitettava jokaisen itsemääräämisoikeutta (Helminen & Sukula-Ruusunen 2017, 52).

Aikuisten parissa tehtävää sosiaalityötä ohjaavat sosiaalihuoltolaki (1301/2014) ja sitä täydentävät etuuksia koskevat sekä asiakaskohtaiset lait kuten, laki kuntouttavasta työtoiminnasta (189/2001), laki toimeentulotuesta (1412/1997), sekä päihdehuoltolaki (41/1986). Aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön tehtäväksi voidaan määritellä muutokseen tähtäävä sosiaalityö sekä asiakkaiden elämää ylläpitävä huollollinen sosiaalityö. Yksi sosiaalipalveluiden tärkeä tehtävä on heikommassa asemassa olevien ihmisten puolustaminen, jotta he saisivat äänensä kuuluviin (Välimaa 2021, 64). Taulukossa 1 on esitetty keskeiset aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön ohjaavat lait.

Perustuslaki 731/1999
Sosiaalihuoltolaki 1301/2014
Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000
Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 189/2001
Laki toimeentulotuesta 1412/1997
Lastensuojelulaki 417/2007
Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021
Päihdehuoltolaki 41/1986
Mielenterveyslaki 1116/1990

Taulukko 1. Keskeiset aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön ohjaavat lait. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2023a.)

Aikuisten parissa tehtävää sosiaalityötä on tehty yhtä kauan kuin auttamis- ja sosiaalityötä ylipäätänsä. Kunnallisia sosiaalipalveluja alettiin tuottamaan ja kehittämään 2000- luvulla elämänkaarimallin mukaisesti. Elämänkaarimallin tullessa eri asiakasryhmien, kuten lasten, nuorten, aikuisten ja ikäihmisten palvelut erotettiin toisistaan. Näin lastensuojelun ja gerontologisen sosiaalityön väliin jäävä alue määritettiin aikuissosiaalityöksi. Suomi on hyvinvointivaltio, joten se luo kunnalliselle sosiaalityölle yleiset edellytykset ja valtuutuksen. Samalla se luo rajat sosiaalityölle. Sosiaalityön ydin on heikompiosaisten ihmisten tukeminen, jotta he pääsevät elämässä eteenpäin. (Jokinen & Juhila 2008, 7–8.) Aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön sisällöt ja ehdot muuntautuvat vallitsevien erilaisten yhteiskuntapoliittisten, hallinnollisten sekä taloudellisten säädösten mukaan. Tämä näkyy käytännössä siten, millaisissa

konteksteissa työtä tehdään ja asiakkaiden elämäntilanteista. (Svenlin, Matthies & Turtiainen 2021, 284.) Aikuisten parissa tehtävää sosiaalityötä toteutetaan julkisensektorin lisäksi myös julkisissa erityispalveluissa, sosiaalisissa järjestöissä ja kirkon diakoniatyössä (Karjalainen, Metteri, Strömberg-Jakka, 2019, 16).

3.2 Aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön asiakkaat

Sosiaalihuoltolain (1301/2014, 11 §) mukaan sosiaalipalveluja on järjestettävä kaikille tukea tarvitseville jokapäiväiseen elämään, asumiseen liittyviin ja taloudellisiin vaikeuksiin, riippuvuuksiin, sairauksiin, vammojen ja ikääntymisen aiheuttamiin tuen tarpeisiin, muihin fyysisen, psyykkisen, kognitiivisen ja sosiaalisen toimintakyvyn liittyvään tuentarpeeseen. Sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukaan on tarjottava tukea väkivaltaa kokeneille, äkillisen kriisin kohdanneille, tukea tarvitsevien henkilöiden omaisille ja läheisille sekä lasten tasapainoisen elämän mahdollistamiseksi. Lailla pyritään myös ehkäisemään syrjäytymistä ja edistämään osallisuutta. Sosiaalityön aikuiset asiakkaat joutuvat usein erilaisten ennakkoluulojen kohteeksi, sillä heidän kuvitellaan olevan avuttomia, riippuvaisia ihmisiä, jotka eivät hallitse omaa elämäänsä (Juhila 2008, 93).

Aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön asiakkaat ovat yli 18-vuotiaita erilaisissa haastavissa elämäntilanteissa eläviä ihmisiä. Näitä haasteita voivat olla esimerkiksi taloudelliset vaikeudet, työttömyys, mielenterveys- ja päihdeongelmat tai asunnottomuus. (Raatikainen ym. 2019, 75.) Heillä on tarpeita liittyen erityisesti koulutukseen ja työllistymiseen. Lisäksi asiakkaat tarvitsevat apua hakeutuessaan terveyspalveluihin, asumispalveluihin sekä päihdepalveluihin. (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos 2013, 24.)

Aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön asiakkaita ei ole ainoastaan aikuiset, vaan sosiaaliohjaaja voi kohdata työssään koko asiakaskirjon vauvasta vaariin (Helminen 2022, 97). Asiakas on toimija omissa asioissaan. Toimijuudella tarkoitetaan yksilön tietoista tuntemusta omasta toimijuudestaan. Asiakkaiden

toimijuuden edistäminen lisää heidän pystyvyytensä vaikuttaa omaan elämäänsä, toimintaan, tapahtumiin ja tilanteisiin. (Tuominen 2021, 102.)

3.3 Sosionomin työtehtävät aikuisten parissa

Sosionomit työskentelevät usein yhteisöjen ja yksilöiden parissa. He voivat auttaa ihmisiä erilaisissa elämäntilanteissa, kuten vaikeuksissa perheen, opiskelun tai työn kanssa. Sosionomin työssä korostetaan asiakaslähtöisyyttä ja asiakkaan itsemääräämisoikeuden kunnioittamista. Tavoitteena on tukea asiakasta omassa elämäntilanteessaan ja edistää hänen hyvinvointiaan. Aikuisten parissa työskennellessä sosionomin nimikkeenä on yleensä sosiaaliohjaaja. Sosionomin tehtävä on asiakkaan ja hänen lähiverkostonsa kanssa työskentelyä, palveluohjausta ja asiakkaan asioiden hoitamista eri tahojen kanssa. (Raatikainen ym. 2019, 75–77.)

Aikuisten parissa työskentely on pitkäjänteistä työskentelyä, mikä perustuu asiakkaan ja sosiaalialan ammattilaisen yhdessä luomaan suunnitelmaan. Työ on tavoitteellista, suunnitelmallista, pitkäjänteistä sekä moniammatillista työtä asiakkaiden kokonaisvaltaisen elämäntilanteen edistämiseksi. (Juhila 2008, 16–17.) Aikuisten parissa työskentelevät ammattilaiset tukevat, ohjaavat ja neuvovat asiakkaita heidän elämänsä erilaisissa haastavissa tilanteissa (Jokinen & Juhila 2008, 16).

Aikuisten parissa työskennellessä sosionomin tehtävänä on olla tukena asiakkaille heidän elämänsä eri vaiheissa. Tämä voi käsittää esimerkiksi palvelutarpeen arvioinnin, jossa sosionomi selvittää asiakkaan elämäntilanteen ja tuen tarpeen. Arviointivaiheessa sosionomi toimii usein yhteistyössä muiden ammattilaisten kanssa, kuten terveydenhuollon ja työvoimaviranomaisten kanssa, jotta asiakkaan kokonaistilanne saadaan mahdollisimman kattavasti huomioitua. Asiakassuunnitelman laatiminen on toinen keskeinen työtehtävä aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön työkentällä. Sosionomin tehtävänä on yhdessä asiakkaan kanssa asettaa tavoitteita ja suunnitella konkreettisia askelia niiden saavuttamiseksi. Sosionomi ja asiakas arvioivat yhteistyössä

suunnitelman toteutumista sekä tarvittaessa päivittää sitä tarpeiden mukaan. Tämä vaatii vahvaa vuorovaikutustaitoa ja empatiakykyä, jotta asiakas kokee olevansa aktiivisesti mukana oman elämänsä suunnittelussa. (Raatikainen ym. 2019, 95–99.)

Aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön muotona ovat olleet myös erilaiset vertaistukiryhmät ja niiden järjestäminen. Sosionomin työ on asiakkaan aktivointia, talousneuvontaa ja asiakkaan voimavaroja vahvistavaa työtä. Kuntouttavan työtteen omaksuminen on yksi tärkeimmistä asioista, joita aikuisten parissa tehtävässä sosiaalityössä tarvitsee. Sosiaaliohjaajan työnkuvaan kuuluu erityisesti nuorten aikuisten auttaminen, maahanmuuttajien kotouttamisen tukeminen, rikosseuraamusviraston ja sovittelutoiminnan sosiaalityö sekä työikäisten ongelmia ehkäisevä työ. (Raatikainen ym. 2019, 78–80.)

Sosionomin rooli aikuisten parissa tehtävässä työssä on monimuotoinen ja vaativa. Asiakastyössä korostuvat kyky ymmärtää asiakkaan yksilölliset tarpeet ja toimia heidän tukenaan arjen haasteissa. Sosionomin tulee olla valppaana tunnistamaan mahdolliset kriisitilanteet ja tarjota nopeaa ja tehokasta tukea niissä. Empaattisuus ja kuuntelemisen taito ovat avainasemassa, kun rakennetaan luottamusta ja tuetaan asiakasta vaikeuksien keskellä. Sosionomin osaamisen laajuus aikuisten parissa työskennellessä vaatii myös kykyä liikkua eri palveluympäristöissä. (Helminen & Keskitalo 2019.)

Asiakasosallisuus on tärkeä osa aikuisten parissa työskennellessä, sillä se liittyy lujasti yksilön hyvinvointiin. Asiakasosallisuutta voidaan pitää työskentelyotteena, jossa asiakas on toiminnan subjekti eikä toimenpiteiden kohde. (Rissanen 2021, 137.) Työ on avainasemassa työikäisten ihmisten osallisuuden edistämisessä sekä arjen sujuvuuden ja yhteiskunnan sosiaalisen eheyden varmistamisessa (Svenlin, Matthies & Turtiainen 2021, 10). Etenkin pitkäaikaistyöttömyys on merkittävä riski ihmisen terveydelle ja hyvinvoinnille (Mäntysaari & Ylistö 2021, 250).

4 Sosionomina aikuisten erilaisissa sosiaalipalveluissa

4.1 Terveydenhuollon sosiaaliohjaus

Terveyssosiaalityö tarkoittaa sosiaalityötä terveydenhuollon työympäristössä. Voidaan puhua myös sosiaalityöstä sairaalassa tai sairaalassosiaalityöstä. Terveyssosiaalityön tarkoituksena on osallisuuden, terveyden ja sosiaalisuuden ylläpito ja edistäminen. Sen tavoitteena on, että yksilö tai perhe selviytyy taloudellisesti sairaudesta tai vammasta huolimatta. Terveydenhuollossa toimiva sosiaalialan ammattilainen etsii asiakkaidensa kanssa yhdessä ratkaisuja sairauden tai vamman aiheuttamiin haasteisiin. Terveyssosiaalityö on myös omaisten tukemista, silloin, kun läheinen sairastuu, kuolee tai vammautuu. Se on yksi oleellinen osa asiakkaan kokonaisvaltaista hoitoa. (Riekkinen-Tuovinen & Leinonen 2021, 160.)

Terveyssosiaalityön ammattilaisen asiantuntija-alueita ovat sairauden ja sosiaalisten tekijöiden yhteys sekä arjen asiantuntijuus. Lähtökohtana terveyssosiaalityölle on sairauden tai vamman kokonaisvaltainen huomioiminen ja asiakkaan tukeminen arjessa selviytymiseen. Terveydenhuollossa toimiva sosiaalialan ammattilainen toimii asiakkaan äänenä, jotta hänen sosiaaliset ja taloudelliset oikeutensa toteutuvat. Ammattilaisen ensisijaisena tehtävänä on asiakkaan sosiaalisen tilanteen kartoittaminen ja kuntouttavan näkökulman ylläpitäminen häntä koskevassa moniammatillisessa työskentelyssä. Käytännössä tämä näkyy asiakkaan asumisen, koulutuksen, toimeentulon, työllisyyden, ihmissuhde- ja yhteiskunta osallisuuden kartoittamisena sekä jäsentämisenä. (Riekkinen-Tuovinen & Leinonen 2021, 161–162.)

Sosiaaliohjaus on sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukaan sosiaalipalvelu. Suomessa sosiaaliohjaus ilmentyy tapana tehdä työtä sosiaalialan ammattilaisena. Sosiaaliohjaus on yksittäisen henkilön, perheen tai ryhmän ohjausta, tukea ja neuvontaa. Sosionomi vahvistaa asiakkaiden arkea, sosiaalista toimintakykyä sekä elämänhallintaa. Tärkeimpänä tehtävänä sosiaaliohjauksessa on niiden kansalaisten tukeminen, joilla ei ole riittäviä

sosiaalisia, taloudellisia tai kulttuurisia taitoja hallita täysin omaa elämäänsä. Erityisesti vaikeissa murrosvaiheissa ja erilaisissa elämäntilanteen muutoksissa ihmiset tarvitsevat tukea ja apua elämönhallintaansa. (Helminen 2016, 17, 25.; Raatikainen ym. 2019, 121.)

Sosiaaliohjaus keskittyy tukemaan yksilöitä tai ryhmiä sosiaalisten ongelmien ratkaisemisessa ja elämönhallinnassa. Sosiaaliohjaus voi sisältää erilaisia toimenpiteitä, kuten neuvontaa, ohjausta ja verkostotyötä. Sosiaaliohjaus pyrkii tukemaan yksilön voimavaroja ja kykyjä, auttaen häntä löytämään ratkaisuja omiin elämäntilanteisiinsa. (Kuntaliitto 2017.) Sosiaaliohjausta luonnehditaan rinnalla kulkemiseksi asiakkaan asialla. Asiakkaan kunnioitus, luottamuksellisen yhteistyön rakentaminen, asiakkaan tukeminen sekä asiakkaan näkeminen ja kuuleminen aktiivisena toimijana korostuvat sosiaaliohjauksessa. (Helminen 2016, 22.)

Terveystieteidenhuollossa sosiaalityötä tarvitaan etenkin tilanteissa, joissa sairaus vaikuttaa asiakkaan sosiaaliseen elämään sekä elämönhallintaan (Mönkkönen, Leinonen, Arajärvi, Hovatta, Tusa & Salokangas 2019, 84). Terveystieteidenhuollossa sosiaalityö näyttäytyy asiakastyönä, tutkimus- ja kehittämistyönä, asiantuntijana toimimisena sekä vaikuttamis- ja tiedottamistyönä. Asiakastyöhön terveydenhuollossa kuuluu asiakkaiden ohjausta ja neuvontaa, palvelujen järjestämistä, hakemusten tekoa ja erilaisten korvausten hakua. Työ vaatii sosiaaliturvan ja paikallisten sekä yhteiskunnan palvelujen kattavaa tuntemusta. Asiakkaan laadukas hoito edellyttää sujuvaa yhteistyötä eri ammattialojen kanssa. Sosiaaliohjaajien työ terveyskeskuksissa muovautuu pitkälti sen mukaan, miten lääkärit ja hoitajat tunnistavat asiakkailla sosiaaliohjauksen tarpeen. (Juhila 2008, 32.)

Sosiaalialan ammattilaisten rooli terveydenhuollossa on noussut yhä tärkeämmäksi terveydenhuoltojärjestelmän kehittyessä. He ovat tärkeitä tiimin jäseniä, joiden työ tukee terveydenhuollossa tehtävää ja jokapäiväistä toimintaa. (Moore ym. 2017.) Sosiaalialan ammattilaiset tarjoavat hoidon koordinoitipalveluita ja mielenterveyspalveluita, mukaan lukien riippuvuus- ja kriisineuvontaa. Sosiaalialan ammattilaiset tarjoavat perusteellisia arviointeja ja

konkreettisia palveluita, jotka edistävät tehokkaasti asiakkaiden kotiutussuunnitelmia. Esimerkiksi Amerikassa sosiaalialan ammattilaiset tarjoavat myös hoidon koordinoitavuuksia ja mielenterveyspalveluita, mukaan lukien riippuvuus- ja kriisineuvontaa. (Moore ym. 2016.)

Terveystieteiden toimintaympäristö tarjoaa sosionomeille mahdollisuuksia kehittää ja tutkia asiakaslähtöistä työtä (Mönkkönen ym. 2019, 85). Asiakkaan itsemääräämisoikeus, tasavertainen vuorovaikutus, osallistuminen sekä tiedonsaanti ovat keskeisimpiä lähtökohtia asiakaslähtöisyydelle. Terveystieteiden toimintaympäristössä sosiaalialan asiantuntijalta vaaditaan monialaista osaamista, asiakokonaisuuksien haltuunottoa sekä sosiaalialan tietämyksen lisäksi myös terveystieteiden erityisosaamista moniammatillisessa yhteistyössä. (Mönkkönen ym. 2019, 90.) Terveystieteiden osaamista tarvitaan esimerkiksi lainsäädännön puitteissa, sillä asiakaslakien lisäksi tulee hallita terveystietolaki (1326/2010) ja laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992).

Sosiaalialan työntekijällä on erilainen toimintaympäristö terveystieteiden alalla kuin sosiaalihuollossa, sillä terveystieteiden alalla asiakkaan hoidosta vastaa yleensä lääkäri, toisin kuin sosiaalihuollossa asiakkaan asioista vastaa sosiaalityöntekijät. Sosiaalialan ammattilaisten tehtäviin terveystieteiden puolella kuuluvat muun muassa asiakkaan palveluntarpeen arviointi, sosiaalisen tilanteen kartoitus ja arviointi sekä kuntoutussuunnitelmien laatiminen. Sosiaalialan työntekijä tuo moniammatilliseen keskusteluun sosiaalisia ulottuvuuksia, ja toimii tyypillisesti asiakkaan ja hänen sosiaalisen ympäristönsä keskeisessä. (Mönkkönen ym. 2019, 84.) Moniammatillisessa tiimissä on otettava huomioon asiakkaan oikeudet ja mielipiteet, mutta siten ettei vastuuta keräydy liikaa (Mönkkönen ym. 2019, 90).

4.2 Sosiaali- ja kriisipäivystys

Sosiaali- ja kriisipäivystys on välttämättömien ja kiireellisten tilanteiden varalta järjestettävä sosiaalipalvelu, jota on saatava vuorokauden ympäri. On kuitenkin

huomioitava, että päivystyksessä on oltava riittävät voimavarat ja osaaminen kriisitilanteissa toimimiseen. Tämä takaa asiakasturvallisuuden sekä palvelun laadun. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2023b.) Hyvinvointialueet vastaavat sosiaalipäivystyksen järjestämisestä, ja se tulee toteuttaa niin, että kenenkään kunnassa oleskelevan asiakkaan oikeus välttämättömään huolenpitoon ja toimeentuloon ei vaarannu (Ollila, Holopainen, Juurikkala & Rapeli 2019, 9).

Sosiaalipäivystykseen tulleista tehtävistä suurin osa on lastensuojelutehtäviä. Ikääntyvä väestö ja erilaiset päihteisiin liittyvät ongelmat ovat laajentaneet päivystystyön kenttää. Tyypilliset sosiaalipäivystyksen tehtävät voivat liittyä perheväkivaltaan, alaikäiseen rikoksen tekijänä, lapseen, joka on jäänyt ilman huoltajaa tai karanneeseen nuoreen. Myös tulipalot asuinrakennuksissa ja äkilliset kuolemantapaukset ovat tilanteita, joihin voi liittyä akuutti sosiaalipäivystyksen tarve. (Ollila ym. 2019, 9–10.)

Sosiaali- ja kriisipäivystyksessä yksi työtehtävistä on sosiaaliohjaus, joka painottuu asiakkaan välttämättömän avun sekä tuen tarpeen arviointiin (Helminen 2022, 91). Oman alueen palvelujärjestelmä osaaminen on keskiössä, jotta ammattilainen osaa vastata välttämättömään avuntarpeeseen. Perusammattitaidon lisäksi sosiaali- ja kriisipäivystyksen sosiaaliohjaajalta vaaditaan kriisityön osaamista. Sosiaaliohjaajan ammattitaidon on oltava työtehtävien vaatimusten mukainen, sillä päivystystyö edellyttää nopeaa ja kokonaisvaltaista erilaisten tilanteiden analysointia sekä päätöksentekoa, yleensä hyvin vähäisen informaation pohjalta. (Olkola 2021.)

Onnettomuuksissa ja kriisitilanteissa sosiaalipäivystyksen rooli on antaa psykososiaalista tukea eli henkistä tukea. Sosiaalipäivystyksen työntekijöiltä on oltava johtamisvalmiutta esimerkiksi erilaisissa häiriötilanteissa. Sosiaali- ja kriisipäivystyksen työtehtäviä voivat olla myös äkillisen majoituksen järjestäminen, ehkäisevän toimeentulotuen myöntäminen, kriisiavun järjestäminen sekä lähisuhde- ja perheväkivaltaan liittyvät tilanteet. (Ollila ym. 2019, 56–57.) Henkinen tuki kriisitilanteissa tarkoittaa muun muassa keskusteluapua, rauhoittelua, lohduttamista, tapahtuneen selvittelyä ja

ohjaamista jatkon palveluiden tai muun avun suhteen (Suomen Punainen Risti 2023).

Sosiaalipäivystyksessä toimitaan monialaisessa yhteistyössä esimerkiksi ensihoidon, terveydenhuollon päivystyksen, poliisin ja hätäkeskuksen kanssa. Sosiaalipäivystystä tulee järjestää myös terveydenhuoltolain (1326/2010) mukaisen laajan ympärivuorokautisen yhteispäivystyksen sisällä. Tyypillisesti sosiaalipäivystyksen asiakkaat ovat henkilöitä, jotka tarvitsevat kiireellisesti turvaa, hoivaa tai apua. Asiakas voi olla esimerkiksi hoivaa vaille jäänyt lapsi, nuori, jolla on ongelmia tai äkillisesti toimintakyvyn heikkenemisestä kärsivä ikäihminen. Sosiaalipäivystyksen tulee pystyä järjestämään kiireellistä majoitusta, taloudellista tukea ja muita välttämättömiä palveluja tarpeiden mukaisesti. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2023b.)

Usein asiakkaille riittää jo puhelimesta saatu apu. Päivystävällä työntekijällä tulee olla kuitenkin valmius mennä paikanpäälle. Sosiaalipäivystäjällä tulee olla lupa tehdä viranomaispäätöksiä, mikä edellyttää muodollisesti pätevän työntekijän läsnäoloa kaikkina vuorokauden aikoina. (Ollila ym. 2019,11.) Alueen sosiaalipäivystyksen tehtävänä on lisäksi toimia yhteistyössä ensihoitokeskuksen kanssa sekä osallistua alueellaan varautumis- ja valmiussuunnitelmien laatimiseen yllättävien häiriötilanteiden tai suuronnettomuuksien varalta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2023b.)

Sosiaali- ja kriisipäivystyksessä sosiaaliohjaaja kohtaa työssään lapsia, lasten vanhempia, aikuisia sekä ikäihmisiä. Sosiaaliohjaajan tehtäviin kuuluvat muun muassa sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukainen kiireellinen palvelutarpeen arvio muiden kuin erityistä tukea tarvitsevien asiakkaiden osalta. Lisäksi työtehtäviin kuuluu päätöksentekoa, ohjausta ja neuvontaa, kriisityötä sekä sosiaalityöntekijän työparina toimimista. Sosiaalityöntekijän työparina toimitaan eritoten erityisen tuen tarvetta ja lastensuojelullista tarvetta selvittäessä. Sosiaaliohjaaja tekee palveluohjausta ohjaamalla asiakkaita jatkopalveluihin kiireellisten palvelujen tarpeenarvioinnin mukaisesti. Hän tarjoaa psykososiaalista tukea asiakkaille sekä mahdollisuuksien mukaan heidän läheisilleen. (Helminen 2022, 96–97.)

4.3 Turvakoti

Turvakotilailla (1354/2014) turvataan valtakunnallisesti laadukkaat ja kokonaisvaltaiset turvakotipalvelut heille, jotka ovat kohdanneet lähisuhteessa väkivaltaa tai elävät sen uhan alla. Turvakodilla tarkoitetaan ympärivuorokautista kriisityön yksikköä, jonne lähisuhdeväkivallalle tai sen uhkalle altistunut henkilö tai perhe voi mennä. Lähisuhdeväkivallalta tarkoitetaan väkivaltaisia toimia nykyistä tai entistä puolisoa, lastaan tai kumppanin lasta, vanhempia tai muuta lähisukulaista kohtaan (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023a).

Turvakoti on asiakkaalle ilmainen, ja hän voi mennä sinne oma-aloitteisesti tai esimerkiksi viranomaisen ohjaamana (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2019, 5). Suomessa turvakoteja toimii 29 kappaletta (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2023a). Asiakkailla on oikeus hakeutua minne tahansa turvakotiin riippumatta asuinpaikastaan, ja tahtoessaan jokaisella on oikeus olla turvakodissa nimettömänä (Noppiari & Nietola 2017, 176). Turvakotijakson pituus on aina yksilöllistä, yleensä kesto vaihtelee parista päivästä kahteen kuukauteen (Ensi- ja turvakotienliitto 2023). Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen kokoaman tilastoraportin mukaan turvakodeissa on ollut aikuisia asiakkaita vuonna 2022 reilu 5 000, joista 57 prosenttia oli aikuisia (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2023b).

Turvakotiin tulevat asiakkaat ovat yleensä hyvin erilaisista perhetilanteista ja kulttuuritaustoista. Asiakkaan saapuessa turvakotiin kartoitetaan hänen kokemaansa väkivaltaa, jotta asiakkaan turvallisuudesta voidaan huolehtia. Arvioinnin apuna käytetään moniammatillista Marak- riskiarviointilomaketta. Jokainen asiakas pääsee myös suunnittelemaan työntekijöiden kanssa yksilöllisen turvasuunnitelman. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2019, 8–9.)

Kun asiakas saapuu turvakotiin, hänelle tarjotaan rauhallinen tila toipua. Jos asiakkaalla on lapsia, tarjotaan heille turvallinen ympäristö olla ja leikkiä. Asiakkaalle tehdään tulohaastattelu, missä kartoitetaan millaisesta tilanteesta, asiakas saapui turvakotiin ja mitä on tapahtunut. Turvakodin työntekijän tulee

huomioida asiakkaan tulohaastattelussa häiriötön ja rauhallinen tila, itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen sekä antaa aikaa asiakkaalle kertoa asiat haluamassaan tahdissa. Työtehtäviin kuuluu kertoa asiakkaalle hänelle tarpeellisista palveluista, esimerkiksi mitä lastensuojelulla tarkoitetaan. (Korva-Perämäki 2019.) Jotkin asiakkaat hakeutuvat turvakotiin monia kertoja. Heillä voi olla kaltoinkohtelun tai väkivallan kokemuksia lapsuudesta, joten voi olla tarpeellista tutkia myös aiempia kokemuksia. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2023a.)

Turvakodin ensisijainen tehtävä on varmistaa asiakkaan turvallisuus kaikissa olosuhteissa. Turvakodin työntekijöiden työtehtäviin kuuluvat keskusteluavun ja neuvojen tarjoaminen perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan liittyen, käytännön asioissa auttaminen esimerkiksi lähestymiskiellon tekemisessä auttaminen, sekä viranomaisneuvotteluissa ja verkostopalavereissa tukena oleminen. (Ensi- ja turvakotien liitto 2023.) Turvakodin työntekijöiden tavoitteena on saada asiakas turvaan väkivaltaisesta ympäristöstä tai suhteesta, auttaa turvallisemman elämän luomisessa ja vahvistaa yhdessä asiakkaan kanssa hänen voimavarojaan ja selviytymiskeinoja. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2019, 8–9.)

Turvakodin henkilöstön pätevyydestä säädetään asetuksella (1103/2018, 1 §) mukaan turvakodissa tuki ja ohjaustyötä tekevällä henkilöstöllä on oltava sosiaali- ja terveydenhuollon ammattikorkeakoulututkinto. Työntekijöiltä vaaditaan lisäksi perehtyneisyyttä, koulutusta ja työkokemusta lähisuhdeväkivallasta ja kriisityöstä. Työ turvakodissa on vaativaa asiakastyötä (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019, 15). Palveluntuottajan on tarjottava turvakodin henkilöstölle täydennyskoulutusta. Silloin varmistetaan, että henkilöstöllä on riittävä tuntemus väkivallasta ilmiönä ja sen vaikutuksista ihmiseen. Turvakodin toiminnan arviointi on tärkeä osa työtä sekä henkilöstön ammatillista kasvua. Palvelujen kehittämisessä asiakkaiden osallisuus on keskiössä. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2019, 16.)

5 Aiemmat opinnäytetyöt

Järvenpää (2019) selvitti opinnäytetyössään, mihin sosionomeja tarvitaan sekä mitä he tekevät. Lisäksi tutkimuksessa selvitettiin, millaista osaamista valmistuneelta sosionomilta tulisi löytyä, sekä millaista osaamista sosionomit hyödyntävät työssään. Hänen tutkimuksessaan selvitettiin myös, olivatko ammattilaiset tyytyväisiä saamaansa koulutukseen ja millaisen lisäkoulutuksen he kokisivat tarpeellisena. Vastauksissa nousi selkeästi esille, että sosionomin on kehityttävä koko ajan ja oltava itse aktiivinen.

Järvenpään (2019) toteuttamaan kyselyyn vastaajat toivat esille, että asiakkaan kohtaaminen ja vuorovaikutustaidot ovat keskeistä sosionomin osaamista. Lisäksi moniammatillinen yhteistyö nousi esiin monissa vastauksissa. Eettinen työskentely on yksi sosiaalialan kulmakivi. Tutkimuksessa selvitettiin myös, mitä kompetensseja ammattilaiset pitävät tärkeimpinä. Tätä kysyttäessä eniten vastauksia sai asiakastyön osaaminen ja toiseksi eniten eettinen osaaminen, myös palveluosaaminen nousi yhdeksi tärkeimmistä kompetensseista.

Aaltonen (2020) selvitti opinnäytetyössään, millaista työtä sosiaaliohjaaja tekee Etelä-Suomen alueella psykiatrisessa erikoissairaanhoidossa. Tietoperustassa hän tarkasteli sosiaaliohjausta, sosiaaliohjaajan työnkuvaa, terveysosiaalityötä, moniammatillisuutta ja verkostotyötä, jotka kaikki ovat jollain tavalla osana meidän opinnäytetyötämme. Hänen opinnäytetyönsä oli laadullinen tutkimus, jossa hän haastatteli neljää sosiaaliohjaajaa. Tutkimuksen perusteella sosiaaliohjaajan työnkuva oli moninainen ja tärkeänä osana siihen kuului moniammatillinen yhteistyö. Aikuispsykiatrian puolella sosiaaliohjaajat kertoivat työnkuvakseen sosiaaliturvaetuksissa neuvomisen sekä ohjauksen sekä lisäksi esimerkiksi kuntoutuksen suunnittelun. Sosiaaliohjaajalta vaaditaan aikuisten parissa työskennellessä laajaa tietotaitoa sekä yhteistyötaitoja eri ammattiryhmien kanssa toimimiseen. Verkostotyö ja moniammatillisuus nousivat työntekijöiden haastatteluissa tärkeiksi asioiksi.

Koivistaisen ja Väätäisen (2022) opinnäytetyön tavoitteena oli esitellä Joensuun turvakotia ja selkeyttää turvakodin toimintaa asiakkaille. Opinnäytetyössä aineistoa kerättiin teemahaastattelun ja Learnin café menetelmien avulla, joiden pohjalta syntyi asiakasesite. Esitteessä kerrottiin turvakodin käytännön asioita esimerkiksi, keneltä turvakodissa saa tukea. Asiakasesite todettiin tehokkaaksi keinoksi turvakodin arjessa. Opinnäytetyössämme käsittelemme turvakotia työntekijän näkökulmasta, kun taas edellä mainitussa opinnäytetyössä tuotiin esille asiakkaan näkökulma. Tiedon informointi selkeästi niin asiakkaille kun työntekijöille helpottaa yhteistä työskentelyä.

Lommi (2019) käsitteli opinnäytetyössään sosionomin työnkuvaa sosiaalipäivystyksessä, mikä oli yksi meidän opinnäytetyömme tuotoksen kohteista. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää sosionomin ja sosiaalityöntekijän työparityöskentelyä ja työn jakoa sosiaalipäivystyksellisessä työssä. Työn tavoitteena oli tuottaa tietoa sosionomin työnkuvasta ja suhteesta asiakastyöhön sosiaalipäivystyksessä. Tutkimus oli laadullinen tutkimus, ja aineistoa oli kerätty työpajatyöskentelyn avulla. Sosionomin ja sosiaalityöntekijän välillä työnjako jakautui melko tasaisesti. Merkittävin ero oli sosiaalityöntekijän vastuualueella oleva päätöksenteko ja kokonaisprosessin hallinta. Opinnäytetyössä sosionomin keskeisimmäksi monialaiseksi osaamiseksi oli lueteltu ohjaaminen ja neuvonta, käytännön kokemus ja osaaminen, lapsilähtöinen työote sekä menetelmäosaaminen. Sosiaalipäivystyksessä työ on monialaista ja työtä tehdään usein työparina, mikä koetaan yleensä positiivisena asiana.

6 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tuotokset

Toimeksiantajamme oli Pohjois-Karjalan hyvinvointialue -Siun sote. Se tarjoaa pohjoiskarjalaisille tukea, turvaa ja hyvinvointia. Siun sote toimii 13 kunnan alueella. Sen tavoitteena on tarjota pohjoiskarjalaisille laadukkaat terveyttä ja hyvinvointia tukevat palvelut, unohtamatta kustannustehokkuutta. Siun sote kehittää palveluita koko ajan, jotta ne olisivat asiakkaille helposti saatavilla ja

saavutettavissa. He ovat kokeilleet uusia toimintatapoja tuottaa palveluja esimerkiksi he kehittävät terveysasemien toimintaa ja lisäävät kotiin vietäviä ja ennaltaehkäiseviä palveluita. (Siun sote 2022.)

Opinnäytetyön tarkoituksena oli lisätä tietoisuutta aikuisten parissa tehtävästä sosiaalityöstä esimerkiksi oppilaitoksissa ja työpaikoilla. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa sosionomin työnkuvasta ja ammatin mahdollisuuksista sekä siitä, millaista osaamista sosionomilta vaaditaan työskennellessä terveydenhuollon sosiaaliohjauksessa, sosiaali- ja kriisipäivystyksessä sekä turvakodissa.

Opinnäytetyömme oli toiminnallinen, jonka tuotoksena syntyi kolme videota, jotka ovat osana isompaa videokokonaisuutta sosionomin työtehtävistä erilaisissa palveluissa. Videoita voi käyttää esimerkiksi Siun soten sivuilla tarjoamaan tietoa sosionomin työnkuvasta ja työpaikoista tai suoraan työpaikkailmoituksissa. Eri sosiaali- ja terveysalan koulut voivat käyttää videota esimerkiksi ensimmäisen vuoden opiskelijoiden opetuksessa tarjoamaan tietoa sosionomin työnkuvasta ja mahdollisista työpaikoista.

7 Opinnäytetyössä käytetyt menetelmät

7.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallista opinnäytetyötä voidaan ajatella kehittämistyönä, jossa tutkimus ei määritä kehittämistä, vaan tutkimuksen näkökanta ja menetelmät edistävät ammatillista kehittymistä. Toiminnallista opinnäytetyötä tehdessä asiantuntijaksi pääsemiseksi tulee kehittämistyön tuotoksen lisäksi kirjoittaa akateemisen viestinnän tavoin sen toteutusprosessi. Tuotoksessa käytetyt ratkaisut perustuvat lähdekirjallisuuteen, joka sisältää esimerkiksi aihealueeseen liittyviä luotettavia julkaisuja sekä kirjoja. Asiantuntijaksi kehittävä ammatillinen toiminta on järjestelmällisesti, harkitusti, perustellusti ja tarkasti tehtyä dokumentointia. Toiminnallisen opinnäytetyön toteutukseen vaikuttavat toimeksiantajan ja

oppilaitoksen tavoitteiden lisäksi opinnäytetyön tekijöiden henkilökohtaiset tavoitteet asiantuntijuuden vahvistamiselle. Eri asianosaisten kanssa käydään keskusteluja, minkä pohjalta tuotos toteutetaan vastaamaan työelämälähtöistä projektia. (Kostamo, Airaksinen & Vilkkä 2022, 12–13.)

Toiminnallista opinnäytetyötä tehtäessä ensimmäisenä määritellään sen tavoitteet, suunnitellaan toteutusta, päätetään kehittämistyön menetelmä, aikataulutetaan työskentelyä, sekä suunnitellaan kuinka tuotoksia ja tuloksia arvioidaan ja kuinka kootaan palautetta. Seuraavaksi kerätään tietoperustaa ja järjestellään tietoperustaan välttämätön sisältö. Toteutus tehdään yhteistyössä työelämäkumppanin kanssa esimerkiksi asiakkaita osallistaen. Opinnäytetyö on yksi suuri projekti, jossa kokemus, teoria- ja asiantuntijatieto kohtaavat käytännön ja toimintatapoihin perustuvan tiedon, josta kootaan kehittämistyön menetelmiä apuna käyttäen enemmän tietoa. Onnistunut kehittämistoiminta vaatii metodologista ymmärtämistä ja hallintaa eli huolellisen suunnittelun, vaiheistuksen, oppimisen arvioinnin, tutkimuksellisen kehittämisotteen sekä menetelmäosaamisen haltuunottoa. (Kostamo ym. 2022, 15–16.)

Päädyimme toiminnalliseen opinnäytetyöhön keskusteltuamme toimeksiantajan kanssa. Toimeksiantaja halusi videotuotoksen, joten toiminnallinen opinnäytetyö sopi toteutukseen parhaiten. Halusimme myös lähteä kokeilemaan rohkeasti sellaista, mitä emme ole ennen tehneet. Meitä kiinnosti ennen opinnäytetyö aiheen valintaa käytännön läheinen lähestymistapa, jonka kautta pystymme soveltamaan teorian tietoa käytännön toteutukseen. Lisäksi koimme, että toiminnallinen opinnäytetyö antaa meille mahdollisuuden kehittää käytännön työelämätaitoja, kuten projektin hallintaa, yhteistyötä erilaisten ammattilaisten kanssa, sekä erilaisten ongelmien ratkaisua. Koimme konkreettisten tuotosten syntymisen motivoivana, joten sekin vaikutti tähän opinnäytetyömuodon valintaan.

7.2 Lineaarinen malli

Lineaarinen malli on yksinkertainen tapa hahmottaa kehittämistoimintaa. Se pitää sisällään tavoitteiden asettamisen, suunnittelun, toteutuksen sekä päättämisen ja arvioinnin. (Toikko & Rantanen 2009, 64.) Lineaariset mallit perustuvat usein ongelmaan, jonka vuoksi kehittäminen voidaan suunnitella etukäteen. (Toikko & Rantanen 2009, 66). Päädyimme lineaariseen malliin sen selkeyden vuoksi sekä se palveli parhaiten tuotostemme toteutusta. Mallia mukaillen pystyimme etenemään suunnitellusti kohti tavoitteitamme läpi prosessin (Kuvio 4).

Kuvio 4. Lineaarinen malli (Toikko & Rantanen 2009, 64.)

7.3 Tiedonhankinnan menetelmät

Yksi tiedonhankinnan menetelmä, jota käytimme, oli teoretiedon etsiminen eli tieteellisten lähteiden sekä tutkimusten käyttö, mikä on pohjana opinnäytetyön tietoperustalle. Pyrimme hyödyntämään niitä koko opinnäytetyöprosessimme ajan. Lähteitä valitessa on tärkeää muistaa lähdekriittisyys ja lähteiden vertailu (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023). Hyödynsimme opinnäytetyötä tehdessämme monipuolisesti erilaisia lähteitä ja vertailimme niitä keskenään.

Dialogissa olennaista on vastavuoroisuus, jossa eri osapuolet pääsevät luomaan tilannetta ja vaikuttamaan keskustelun kulkuun. Vuorovaikutuksessa tämä näkyy molemminpuolisena kunnioituksena. Dialogisuus on pyrkimystä yhteisen ymmärryksen rakentamiseen ja taitoa viedä vuorovaikutusta siihen suuntaan. Se ei ole sama asia kuin keskustelu, sillä keskustelu voi jäädä pintapuoleiseksi ja keskustelijat voivat puhua niin sanotusti toistensa ohi eikä

aitoa ymmärrystä synny. Dialogisuus on myös ihmiskäsitys, joka vaikuttaa tapaamme kohdata ihmiset. (Mönkkönen 2018, 87–88.)

Kävimme dialogista keskustelua toimeksiantajan yhteyshenkilön, ohjaavan opettajan, toistemme sekä haastatteluun osallistuneiden ammattilaisten kanssa. Dialogi toimeksiantajan yhteyshenkilön kanssa oli aktiivista läpi opinnäytetyö prosessin. Sen tuloksena pystyimme etenemään käsikirjoituksen laadintaan, videoiden suunnitteluun sekä pääsimme tuotoksiin ja valmiiseen opinnäytetyön raporttiin. Ohjaavan opettajamme kanssa kävimme yleisesti dialogia liittyen opinnäytetyömme etenemiseen sekä raporttiin. Työparina meidän välisemme dialogi oli opinnäytetyötämme edistävää ja olimme kumpikin osaltamme aktiivisia osallistujia siihen. Haastateltavien kanssa käyty dialogi oli tärkeä osa toteutus- ja arviointivaihetta. Dialogin ansiosta kaikki osalliset pysyivät ajan tasalla työmme etenemisestä.

Toiminnallisessa opinnäytetyössä aineiston keräysmenetelmänä käytetään usein kokemuksia. Ne voivat olla esimerkiksi ammattilaisen tai asiakkaan kokemuksia. Tavoitteena kokemusten keräämisessä on, että siitä aiheutuu mahdollisimman vähän haittaa kohteen arjen toimintaa. Toimeksiantaja sekä haluttu lopputulos määrittävät suurelta osin, mitä tiedonhankintamenetelmiä käytetään. Tavoitteet työlle määritellään sen mukaan, mitä on toimeksiantajan toiveissa, sekä millainen on tulevan tuotoksen toimintaympäristö. (Kostamo ym. 2022, 53.) Keskeisessä roolissa opinnäytetyötämme oli työntekijöiden kokemukset.

Haastattelu on yksi käytetyin tiedonkeruumuoto, yhtenä syynä siihen on sen joustavuus. Haastattelun kautta saadaan aiheesta kuvaavia esimerkkejä, ja ihminen nähdään tutkimustilanteen objektina. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 34–35.) Dialogin tuloksena toimeksiantajan kanssa päädyimme haastattelemaan videoille työntekijöitä, koska se oli tehokas tiedonkeruutapa juuri meidän tuotoksiimme. Koimme yksiköiden työntekijöiden haastattelun olevan katsojalle kiinnostavin tapa seurata videoita.

Haastattelu eroaa keskustelusta sen tavoitteellisuuden takia. Haastattelun tarkoituksena on kerätä informaatiota ja se on päämäärähakuista toimintaa, kun taas keskustelun tavoitteeksi voi riittää pelkkä yhdessäolo. Haastattelussa haastattelijan rooli ei ole lähteä mukaan keskustellen, vaan ohjata haastattelua ja esittää tarvittaessa tarkentavia kysymyksiä. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 42.) Haastattelurunkoa suunniteltaessa on huomioitava kysymysten ja kielen selkeys sekä myös haastattelutilanteessa on varmistettava ymmärrettävät vastaukset, jotta video olisi ymmärrettävä (Hirsjärvi & Hurme 2010, 49). Haastattelua tehdessä tulee kiinnittää huomiota paikkaan ja esimerkiksi istumajärjestykseen. Haastattelijalla ei saisi olla liian kaukana haastateltavasta, jottei luottamus ja äänityksen laatu kärsi. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 91–92.) Opinnäytetyömme haastattelut videoitiin, sillä niistä sai enemmän informaatiota pelkkään äänitallenteeseen verrattuna.

Käytimme asiantuntijahaastattelua, joka on teemahaastattelun eli puolistrukturoidun haastattelun muunnelma. Asiantuntijahaastattelua tehdessä voi soveltaa myös monia eri haastattelun menetelmiä, kuten kerronnallista haastattelua ja virikehaastattelua. Asiantuntijahaastattelussa korostuu etukäteissuunnittelu. (Alastalo, Åkerman & Vaitinen 2017, 221.) Asiantuntijoita haastatellaan sen takia, että heillä oletetaan olevan tietoa tutkittavasta aiheesta (Alastalo ym. 2017, 218). Keskityimme haastatteluissa avoimiin kysymyksiin, jotta tuotoksistamme tulisi mahdollisimman kattavat. Dokumentoimme sosionomin työnkuvaa sekä työskentely-ympäristöjä tuotoksissa. Haastattelu oli keskeinen menetelmämme tuotoksiemme kannalta.

7.4 Osallistamisen menetelmät

Osallistaminen perustuu eri toimijoiden väliseen ideoiden, osaamisen ja taitojen hyödyntämiseen yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Osallistamisen lähtökohtana on se, että yhdessä saadaan enemmän aikaan kuin yksin. Se ei ole vain yhdessä miettimistä, vaan myös käytännöllistä ja moniulotteista toteutusta. (Auvinen & Liikka 2020, 5.) Nykyään osallistaminen on merkittävä osa jokaista kehittämistyötä. Työntekijöiden, asiakkaiden ja eri sidosryhmien

osallistaminen voi tuoda monenlaista hyötyä kehittämistoiminnassa. Se ei ole vaan keino parempiin tuloksiin. Heidän näkökulmansa on tärkeä osa kehittämistoiminnan ehtojen huolellista puntarointia. (Toikko & Rantanen 2009, 89–91.)

Osallistamisen pohjana on kolme periaatetta. Ensimmäinen on demokratiaperiaate, jossa yhteisöt ja yksilöt ovat toiminnan toteuttajia eli subjekteja eikä toiminnan kohteita eli objekteja. Toinen periaate on avoimuusperiaate, jonka mukaan etuna toiminnassa on avoimuus sekä erilaisuus. Periaatteen tavoitteena on saada mukaan monipuolinen joukko erilaisia toimijoita. Osallistamisen kolmas periaate on prosessiperiaate, jossa toiminta kehittyy jatkuvasti. Osallistamisen lähtökohdaksi on avoin dialogi eri toimijoiden ja sidosryhmien kanssa. Tämän seurauksena toiminnan sisältö voi muuttua odottamattomasti uuteen suuntaan. Osallistaminen pitää sisällään yhteisen päätösten tekemisen, jonka perustana on dialogi ja toisilta oppiminen. Tärkeää ei ole niinkään se, että päätöksissä on kaikille jotain, vaan se, että päätös on saatu aikaan yhteisen dialogin tuloksena eri toimijoiden kesken. Osallistamisen avulla voidaan huomata piilossa olevia voimavaroja ja yksilöitä saada rohkaistua yhteiseen vuoropuheluun ja kehittämistyöhön. (Auvinen & Liikka 2020, 5–7.)

Osallistimme Siun sotien työntekijöitä terveydenhuollon sosiaaliohjauksessa, sosiaali- ja kriisipäivystyksessä sekä turvakodissa, joissa vierailimme sovittuina ajankohtina. Asiantuntijahaastattelut toimivat myös yhtenä osallistamisen menetelmänä opinnäytetyössämme. Haastattelimme sosionomeja kuvauskäsikirjoituksemme mukaisesti ja he pääsivät kertomaan videoilla heidän työstään kyseisissä paikoissa. Lisäksi osallistimme toimeksiantajan yhteyshenkilöä sekä Siun sotien rekrytointia dialogia käyttäen. He pääsivät vaikuttamaan kuvauskäsikirjoitukseen sekä videon suunnitteluun. Lähetimme toimeksiantajan yhteyshenkilölle välillä opinnäytetyömme raportin, ja hän pääsi antamaan siitä omat kommenttinsa.

Lähetimme kysymykset työntekijöille ennakoon, jotta he pystyivät valmistautumaan haastatteluun sekä päättämään haluavatko esiintyä videolla kuvan vai pelkän äänen kanssa. Osallistimme työntekijöitä sekä toimeksiantajaa

kertomaan mielipiteitään videoista lähettämällä ne heille sähköpostitse. He pääsivät vaikuttamaan omien videoidensa sisältöihin, jos niissä olisi ollut jotain sellaista, mitä he eivät olisi halunneet niissä olevan. Lisäksi, kun kävimme kuvaamassa videot, työntekijät saivat osallistua ja antaa ideoita siihen missä kuvaamme, ja mitä muuta toimipaikassa voisi kuvata.

7.5 Arviointimenetelmät

Toiminnallisessa opinnäytetyössä toimeksiantajan palautteella on suuri merkitys, jotta työntekijä kehittää omaa ammattiosaamista.

Opinnäytetyöntekijöiden on tärkeä saada arviointia tuotoksesta sekä koko prosessista. (Kostamo ym. 2022, 71.) Palaute ohjaa kirjoittajaa jalostamaan tekstiä oikeaan suuntaan. Palaute on tärkeä osa kirjoittamisen prosessia, sillä se auttaa tarkastelemaan omaa työtään eri näkökulmasta. (Opetushallitus 2023.)

Teimme opinnäytetyön valmiista tuotoksista lyhyen palautekyselyn sähköpostitse toimeksiantajalle (Liite 3). Kyselyssä käytimme avoimia kysymyksiä, jotta saisimme mahdollisimman kattavan palautteen.

Sähköpostikysely on käytännöllinen ja nopea tiedonkeruutapa. Sen etuna on haastattelutilanteeseen verrattuna mahdollisten häiritsevien tekijöiden poisjäänti.

Sähköisessä kommunikaatiossa esimerkiksi visuaaliset tekijät ja valta-asetelmat jäävät pois. Sähköpostikyselyssä litteroimisen virheet myös häviävät, sillä vastaukset ovat valmiiksi sähköisessä muodossa. (Kuula 2011, luku 6.)

Valitsimme sähköpostikyselyn arviointimenetelmäksi, sillä halusimme kerätä tietoa monipuolisesti. Yleensä avoimia kysymyksiä ei kysytä verkkokyselyissä paljoa, mutta jos vastaajajoukko tiedetään aktiiviseksi ja joka kertoo mielipiteensä, kuten tässä tapauksessa, niin silloin avointen kysymysten käyttö on järkevää (Tietoarkisto 2021).

Lisäksi pidimme toimeksiantajan yhteyshenkilön kanssa palautekeskustelun Teams-palaverina lähettämämme sähköpostikyselyn pohjalta. Tässä pystyimme käymään avointa dialogia ja reflektiota opinnäytetyöprosessistamme. Saimme palautteen myös kirjallisena sähköpostiin. Yhteistyö välillämme oli sujuvaa koko

opinnäytetyöprosessin ajan. Toimeksiantajalle välittyi valmiutemme tarttua meille ennalta tuntemattomien aihealueiden selvittämiseen rohkeasti, esimerkiksi videon kuvauksen ja editoinnin suhteen.

Käytimme reflektiota läpi opinnäytetyön tekemisen. Reflektoinnilla tarkoitetaan mielenliikkeiden ajattelua. Reflektoidessa palataan kokemukseen ja havaitaan sekä tunnistetaan pintaan nousseita tapahtumia ja tunteita. Näitä arvioidaan asetettuihin tavoitteisiin ja olemassa olevaan tietoon nähden. Refleктоimista voi tehdä itsekseen tai esimerkiksi ryhmässä. Itse-reflektointi on henkilökohtaista, jossa tarkastellaan omia ajatuksia, mielikuvia ja työskentelyä. (Anttila 2005, 78.) Refleктоimme kumpikin itsekseen sekä jaoinme ajatukset toisillemme. Tarkastelimme työtämme kriittisesti ja annoimme toisillemme palautetta.

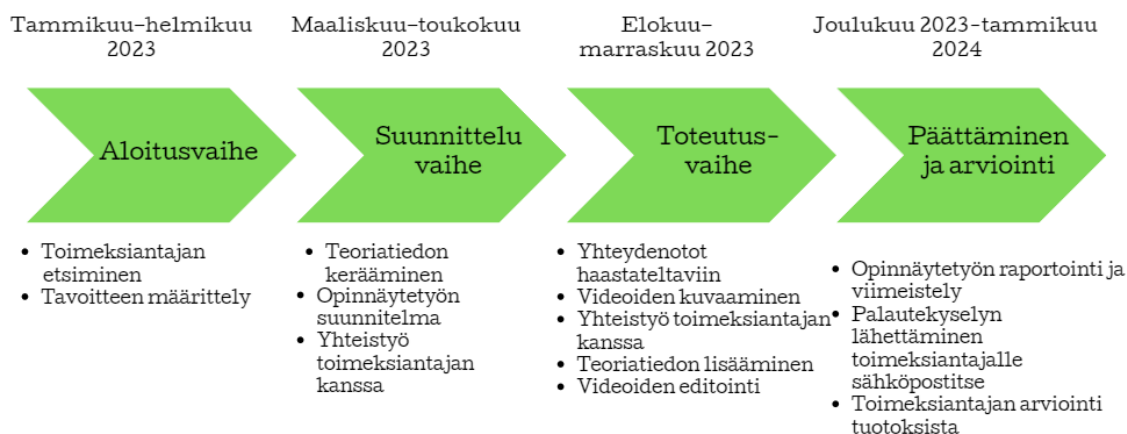
Kirjoitimme opinnäytetyöprosessin aikana opinnäytetyöpäiväkirjaa. Sitä voidaan kutsua myös muistioksi ja kehittämispäiväkirjaksi. Opinnäytetyöpäiväkirja pitää sisällään itse-reflektiota, oivalluksia ja suunnittelua. Päiväkirja voi myös auttaa positiivisten ja negatiivisten tunteiden käsittelyssä, mitkä liittyvät prosessiin. (Kostamo ym. 2022, 56.) Päiväkirja on apuväline, joka auttaa tekijöitä jäsentämään opinnäytetyön rakennetta ja kirjoittamista. Se selkiyttää myös tekijöiden ajatuksia. (Kauppinen & Puusniekka 2009, 34–35.) Kirjoitimme päiväkirjaan työskentelyämme keskenään ja yhteistyötahojemme kanssa. Se sisältää tarkan kuvauksen jokaisesta prosessin vaiheestamme. Päiväkirjan kirjoittaminen auttoi meitä pysähtymään kunkin aiheen äärelle ja miettimään prosessin tavoitteita.

8 Opinnäytetyön prosessi

8.1 Lineaarinen malli opinnäytetyötämme ohjaavana prosessina

Opinnäytetyömme prosessi mukailee Toikon ja Rantasen (2009) lineaarista mallia (kuvio 5). Aloitus ja suunnitteluvaiheessa kävimme läpi opinnäytetyön tavoitteet, ja kohderyhmän sekä suunnittelimme ja keräsimme tietoperustaa ja

menetelmiä. Lisäksi aikataulutimme tekemistä ja mietimme, miten tuotosta tullaan arvioimaan ja keräämään palautetta siitä. Toteutus- ja raportointivaiheessa keräsimme tuotoksen vaatimat aineistot ja kehitelimme ja valmistelimme tuotosta sekä kirjoitimme raportin. Lopuksi viimeistelimme tuotokset ja raportin. Jokaisessa vaiheessa teimme arviointia.

Kuvio 5. Opinnäytetyöprosessimme lineaarisen mallin mukaan (Toikko & Rantanen 2009, 64.)

8.2 Aloitusvaihe

Aloitusvaiheessa projektille määritetään ensin tavoite, joka perustui meidän tapauksessamme tunnistettuun tarpeeseen (Toikko & Rantanen 2009, 64). Tässä vaiheessa etsimme toimeksiantajan sekä kiinnostavan aiheen. Aloitimme miettimällä ja listaamalla meitä kiinnostavia aiheita. Lopulliseen aiheeseen päädytään yleensä useiden harkinta- ja neuvotteluvaiheiden jälkeen (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 66).

Opinnäytetyömme suunnitteleminen alkoi tammikuussa 2023, jolloin saimme tietoomme toimeksiannon. Tiedonvälittäjänä toimineen opettajan kanssa pidimme etätapaamisen tammikuun lopulla. Toimeksiantajan kanssa tapasimme kampuksella maaliskuussa, jolloin saimme toiveita teoriatiedon sisällöstä sekä opinnäytetyön tavoitteesta. Sovimme tarkemman etäpalaverin viikon päähän, jolloin saimme näihin vielä tarkennusta.

Toimeksiannon varmistuttua laitoimme opinnäytetyön aihe-ehdotuksen opinnäytetyön ohjaajille ja aloimme etsimään opinnäytetyöhön sopivia lähteitä kirjastosta ja internetistä. Jäsentelimme yhdessä, mitä tietoja opinnäytetyömme tulisi käsitellä ja hahmottelimme pääkäsitteitä. Aloimme kerätä tietoperustaa kirjoista ja internetlähteistä. Maaliskuun lopussa saimme toiveita Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen rekrytoinnin puolelta kuvaussuunnitelmaan ja haastattelukysymyksiin. Jatkoimme teorian kasaamista syksyyn 2023 saakka.

8.3 Suunnitteluvaihe

Suunnitteluvaiheessa tehdään opinnäytetyön suunnitelma ja mietitään projektiin osallistujat. Tässä vaiheessa syntyy projektisuunnitelma, jonka mukaan edetään haluttuun lopputulokseen. (Toikko & Rantanen 2009, 64.) Meidän projektisuunnitelmassamme oli keskeistä vastuiden jakaminen ja aikataulu.

Tietoperustan kokoaminen on asiantuntijatyötä. Asiantuntijan on tärkeä löytää omaa työtään koskevaa ajantasaista sekä tutkimukseen ja näyttöön perustuvaa luotettavaa tietoa. (Kostamo ym. 2022, 84.) Löytynyttä aihetta täytyy usein rajata ja tarkentaa mielikuvaa siitä, mitä halutaan tietää ja mitä haluamme näyttää kerätyllä aineistolla (Hirsjärvi ym. 2009, 81). Tässä vaiheessa etsimme ja kirjoitimme teoriaa jokaiseen vaiheeseen, valitsimme opinnäytetyömuodon sekä teimme kuvauskäsikirjoituksen. Olimme yhteydessä toimeksiantajaamme ja tarkensimme esimerkiksi aiheen rajausta.

Toiminnallisen opinnäytetyön tietoperusta nojaa aina ammatilliseen tietoon sekä aihepiirin käsitteiden ja ammattitermistön avaamiseen. Tietoperusta toimii opinnäytetyön taustateorian ja sen avulla saadaan näkyväksi kehitettävä aihe. Usein teoriaperustaa käytetään myös tuotosta koskevien valintojen ja perustelujen kehyksenä. Toiminnallista opinnäytetyötä tehdessä on hyvä tutustua aikaisemmin tehtyihin hankkeisiin ja projekteihin kokonaisuudessaan, jotta voidaan taustoittaa omaa kehittämisen kohdetta. (Kostamo ym. 2022, 75–76, 78.) Perehdyimme aiempiin opinnäytetöihin ja muihin julkaisuihin, jotka liittyivät teoreettiseen viitekehykseemme.

Elävä video vaikuttaa katsojan aivoihin, tunteisiin sekä järkeen. Siksi videon tekeminen on hyvä ratkaisu, jos tavoitteena ovat esimerkiksi tiedotus, opetus, kerronta yrityksestä tai markkinointi. Videota on myös helppo jakaa verkossa. (Aaltonen 2007, 16.) Päädyimme tekemään kolme eri videota toimeksiantajan toiveesta ja halustamme kokeilla videoiden tekoa. Hyödynsimme dialogista keskustelua ja meille selvisi kuvauspaikat sekä millaista tietoa olisi tärkeää videoilla välittää. Kävimme toimeksiantajan kanssa dialogia siitä, millaisia asioita he haluavat videoilla kysyttävän. Sen pohjalta lähdimme suunnittelemaan alustavaa kuvauskäsikirjoitusta.

Hyvän tuotoksen takana on huolellinen käsikirjoitus, joten käsikirjoitusvaiheeseen kannattaa panostaa. Käsikirjoituksen avulla tekijät hahmottavat tuotoksen sisällön ja muodon. Käsikirjoitusprosessissa sisältö tarkentuu ja rajautuu, joten epäolennainen materiaali karsiutuu pois. (Aaltonen 2007, 12–13.)

Kysymyksiä suunniteltaessa otimme huomioon kokoamiamme teoriakokonaisuuksia, jotka olivat tärkeitä tulla videoissa esiin. Videoiden käsikirjoitukset tehtiin yhteistyössä Siun soten yhteyshenkilön sekä Siun soten rekrytoinnin kanssa. Kävimme haastattelukysymyksiä myös läpi kuvaajamme kanssa, jolla on kokemusta haastatteluiden tekemisestä. Lähetimme alustavan kuvauskäsikirjoituksen toimeksiantajalle arvioitavaksi ja korjasimme sitä saamiemme kommenttien perusteella. Saimme Siun soten rekrytoinnin puolelta toiveita kuvauskysymyksistä, jotka lisäsimme käsikirjoitukseen. Meillä oli kaikkiin paikkoihin samat, yhteensä kymmenen avointa kysymystä. Päätimme kysyä kaikissa paikoissa samat kysymykset, jotta vastausten vertailu mahdollistui. Kysymykset olivat avoimia, jotta saadaan laaja ja informoiva käsitys sosionomin työnkuvasta. Kuvauskäsikirjoituksemme on opinnäytetyön liitteissä (Liite 1).

Ohjaajien ja muiden opiskelijoiden palautteen saaminen tekstistä oli tärkeää, sillä silloin saimme uusia näkökulmia tekstin merkityksellisyydestä, järkevyydestä ja kokonaiskuvasta. Suunnitteluvaiheessa otimme huomioon

opinnäytetyön ohjaajien tekstinmuokkaus ehdotukset. Lisäksi keskustelimme muiden opiskelijoiden kanssa ja pyysimme heiltä vertaispalautetta työstämme.

8.4 Toteutusvaihe

Toteutusvaiheen aikana voi olla, että suunnitelmaa pitää täydentää tilanteiden muuttuessa. Täydennetyllä suunnitelmalla pyritään pitämään selkeänä se, mihin projektilla pyritään ja ketkä siinä ovat mukana. Toteutusvaiheen aikana lopullinen tuotos valmistuu. Siihen liittyy myös tulosten käyttöönotto, jolloin tulosten pitäisi olla hyödynnettävissä halutulla tavalla. (Toikko & Rantanen 2009,65.)

Toteutusvaiheen eli kuvausvaiheen olimme suunnitelleet ajoittuvan elosyyskuulle, jolloin arviointi- ja päättämisvaiheelle jäisi vielä aikaa noin neljä kuukautta. Siinä jäi hyvin aikaa viimeistellä ja editoida videoita. Olimme toimeksiantajan yhteyshenkilöön yhteydessä tasaisin väliajoin. Tavoitteenamme oli ensin saada opinnäytetyö valmiiksi vuoden 2023 loppuun mennessä, mutta aikataulu venyi meistä riippumattomista syistä.

Toteutusvaiheessa teimme tiivistä yhteistyötä Siun soten kanssa. Olimme haastateltaviin yhteydessä sähköpostitse etukäteen lähettämällä saatekirjeen (Liite 2), toimitimme haastattelukysymykset sekä sovimme haastattelun ajankohdan. Ennen haastattelua jokainen haastatteluun osallistunut työntekijä oli täyttänyt Siun soten kuvausluvan. Lisäksi teimme erillisen luvan siihen, että videoita sai käyttää opinnäytetyön julkaisun yhteydessä. Olimme toimeksiantajan yhteyshenkilöön yhteydessä sähköpostitse koko toteutusvaiheen ajan, jos jotain kysyttävää ilmeni.

Toteutusvaiheessa kävimme Siun soten terveydenhuollon sosiaaliohjauksen ja turvakodin toimipisteillä haastattelemassa työntekijöitä ja kuvaamassa videoitaamme. Sosiaali- ja kriisipäivystyksen vastaukset haastattelukysymyksiin saimme sähköpostilla. Saamiemme vastausten perusteella teimme tekstivideon kuvavideon sijaan. Toimeksiantajan toiveesta ja työntekijän suostumuksella

päädyimme itse ääninäyttelemään työntekijän vastaukset, jotta video olisi saavutettavampi.

Haastattelimme ja kuvasimme terveydenhuollon sosiaaliohjauksessa yhtä työntekijää ja turvakodissa työparia. Haastateltavien määrä oli riittävä tarvittavan tiedon saamiseksi. Videoiden oli tärkeää olla tiiviitä sekä informatiivisia, jotta katsoja jaksaa niitä katsoa esimerkiksi silloin, kun hakee työpaikkaa. Asiantuntijahaastattelut videoitiin ja äänitettiin kaksi kertaa peräkkäin. Tämä siitä, syystä, että jos olisimme kysyneet kysymykset vaan kerran, emme olisi saaneet niin kattavia vastauksia videoihin. Se antoi haastateltaville myös mahdollisuuden muuttaa vastauksiaan. Videoiden kuvauksessa kuvaajamme käytti Canon eos 70D järjestelmäkameraa, jossa oli Tamron 24-70mm f/2.8 objektiivi sekä kolmijalka. Videoiden äänityksessä käytimme Zoom h5-audiotallenninta sekä kuulokkeita. Kuvaukset toteutettiin terveydenhuollon sosiaaliohjauksen ja turvakodin tiloissa.

Litterointi on puheen ja toiminnan purkua kirjoitettuun muotoon (Kallio 2024). Videomateriaalien kuvausten ja äänitysten jälkeen aloitimme äänitallenteiden litteroinnin. Sen jälkeen aloimme editoimaan videoita yhteistyössä kuvaajamme kanssa Adobe Premiere pro -ohjelmalla. Editointi sisälsi videon leikkaukset, kokonaisuuden rakentamisen, värimäärittelyn, tekstitykset, äänitiedostojen leikkaamisen ja liittämisen videoon, musiikin, intron ja outron sekä Siun soten graafisen ohjeistuksen noudattamisen. Videolla on lisäksi kuvia ja lyhyitä videoita työympäristöstä. Kaikilla kolmella videolla soi hiljaisella taustamusiikki. Kaikissa videoissa on myös yhtenäinen alku ja lopetus. Videot olivat pituudeltaan noin neljän minuutin mittaisia. Videoiden muokkaukseen kului enemmän aikaa kuin olimme kuvitelleet, mutta halusimme tuottaa laadukkaat videot, joita voi hyödyntää oikeasti.

8.5 Arviointivaihe ja projektin päättäminen

Projektin pitää olla ajallisesti rajattu ja sillä tulee olla päättymispäivä. Tämä sen vuoksi, että projekteilla on luontainen taipumus jatkua, kun kehitysideoita tulee

lisää koko ajan. Projekti lopetetaan suunnitellusti ja siitä tehdään loppuraportti ja mietitään ideoita jatkoon. (Toikko & Rantanen 2009, 65.)

Tässä vaiheessa viimeistelimme raporttiamme sekä videoita. Kävimme läpi toimeksiantajan kanssa yhteistyötämme ja viimeistelyjä tuotoksiamme. Lähetimme videot Siun soten yhteyshenkilölle ja keskustelimme niistä yhdessä kriittisesti. Kävimme myös tuotoksia läpi työparina ja kuvaajan kanssa.

Arvioimme tekemäämme opinnäytetyön prosessia sen jokaisessa vaiheessa itsereflektoimalla sekä yhdessä arvioiden ja reflektoiden. Kuuntelimme videolla olleiden työntekijöiden mielipiteitä yhteisestä työskentelystä videoinnin jälkeen kysymällä heiltä paikan päällä, ja otimme vastaan toimeksiantajan palautteet työstämme. Pyysimme toimeksiantajalta arviointia sähköpostikyselyn avulla. Lisäksi pidimme Teamsissa palautekeskustelun sähköpostikyselyn pohjalta. Meillä oli työparina useita tapaamisia, jolloin katsoimme tuotoksia ja opinnäytetyön raporttia kriittisesti. Käytimme paljon aikaa yhdessä pohtimiseen.

9 Tuotosten esittely

9.1 Sosionomina terveydenhuollon sosiaaliohjauksessa -video

Sosionomina terveydenhuollon sosiaaliohjauksessa -videossa sosiaaliohjaaja vastaa haastattelun kysymyksiin. Videon kesto on neljä minuuttia.

Terveydenhuollon sosiaaliohjauksessa sosiaaliohjaaja tekee töitä arkisin 8–18 joustavana työaikana. Sosionomi toimii siellä nimikkeellä sosiaaliohjaaja.

Terveydenhuollon sosiaaliohjauksen sosiaaliohjaajan työtehtäviin kuuluvat yhteistyötä eri palveluiden, kuten lapsiperhepalveluiden tai ikäihmisten palveluiden kanssa sekä pitkien sairaalajaksojen vuoksi asiakkaat tarvitsevat apua erilaisten sosiaaliturva- ja sairaalamaksuasioiden kanssa. Tarvittaessa asiakkaiden kokonaistilanteen selvittäminen sekä palvelutarpeenarviointi ovat osa työnkuvaa.

Haastateltavamme kertoi, että sosiaalialalla keskeistä osaamista ovat vuorovaikutustaidot sekä taito kohdata erilaisia ihmisiä. Tiedollisesti sosionomin tulee tuntea sosiaaliturva- ja palvelujärjestelmä sekä erilaiset lait - tärkeimpänä sosiaalihuoltolaki. Terveystenhuollon sosiaaliohjauksessa työskentely on monimuotoista ja moniammatillisuus on rikkautta. Työtä tehdään eri erikoisalujen sairaanhoitajien ja lääkärin kanssa, alueverkostojen sekä järjestön kanssa.

Terveystenhuollon sosiaaliohjaukseen sopii töihin henkilö, joka on rohkea, itsenäiseen työskentelyyn kykenevä sekä hyvät yhteistyötaidot omaava persoona. Meidän haastateltavamme sosiaaliohjaaja työskenteli yhteispäivystyksessä ja hänen työtehtäviinsä kuuluu lisäksi yhteispäivystyksen sosiaali- ja kriisipäivystyksen tehtävät virka-aikana (Kuva 1).

Kuva 1. Pohjois-Karjalan keskussairaalan pääsisäänkäynti. Sosionomina terveydenhuollon sosiaaliohjauksessa-video.

Asiantuntijahaastattelussa syntyneen ääninauhan litteroinnin tuloksena seuraavissa kappaleissa on vastauksia, jotka eivät tule videossa ilmi. Videolla ei tule kaikkea kuvattua materiaalia ilmi, sillä muutoin videosta olisi tullut liian pitkä. Terveystenhuollon sosiaaliohjauksessa työskennellään pääsääntöisesti yksin, mutta konsultaatio mielessä hyödynnetään toisia sosiaalialan

ammattilaisia. Psykososiaalinen tuki on myös yksi työtehtävistä, sillä sairastuminen voi olla asiakkaalle kriisitilanne.

Kolmas sektori on tärkeä tuntea, kun työskennellään somatiikan parissa, esimerkiksi erilaiset syöpäyhdistykset. Vammaislait ja vanhuslait ovat myös tärkeää tuntea. Sairaala on ympäristönä tietyllä tavalla haasteellinen, sillä siellä työskennellään yksin sosiaalialan kentällä, kun ympärillä on terveydenhuollon ammattilaisia.

Huomioitavaa on myös, että terveydenhuollon sosiaaliohjausta tehdään myös esimerkiksi terveyskeskuksissa. Parasta työssä on myös ihmisten kohtaaminen ja se, että on aikaa kohdata asiakkaita rauhassa osastolla. Ajan järjestäminen on helpompaa ja voi tavata asiakkaita useamman kerran tarpeen mukaan. Monimuotoinen asiakasryhmä on yksi rikkauksista. Muutokset ovat aina läsnä terveydenhuollon sosiaalityössä, esimerkiksi organisaatiomuutokset voivat vaikuttaa työnkuvaan.

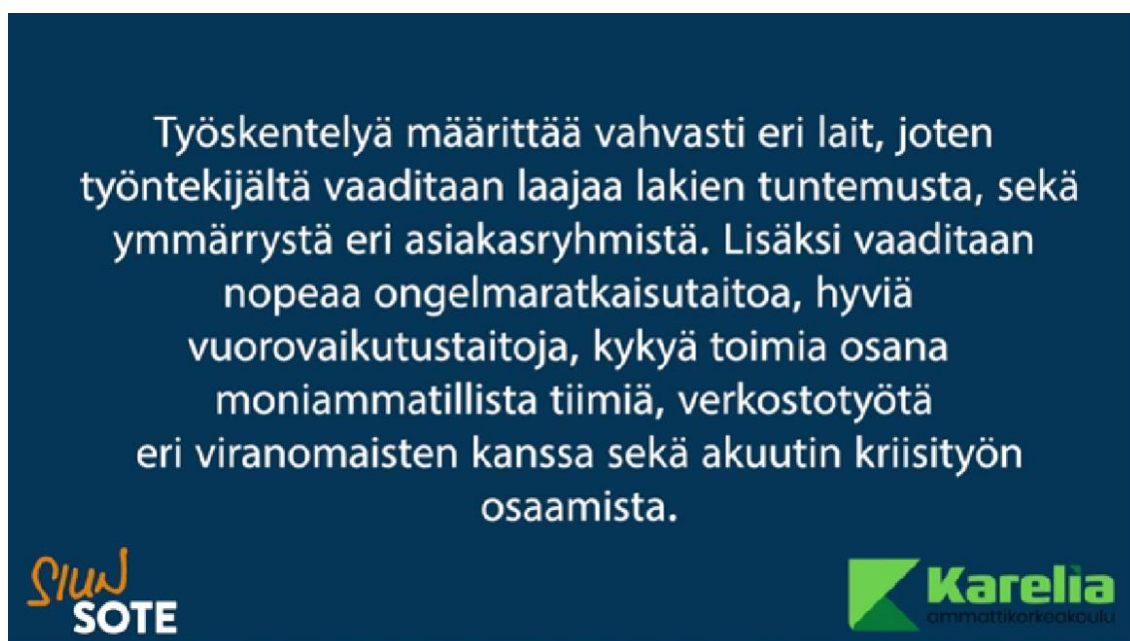
9.2 Sosionomina sosiaali- ja kriisipäivystyksessä -video

Sosiaali- ja kriisipäivystyksen -video on tekstivideo, jossa on tekstitys ja ääni. Videolla ei esiinny työntekijää eikä muita henkilöitä. Videon kesto on neljä minuuttia ja kaksikymmentä sekuntia. Video on pyritty rakentamaan helposti seurattavaksi esimerkiksi välttämällä liian pitkiä tekstipätkiä samalla näkymällä. Me ääninäyttelimme haastattelun videoon, jotta se olisi mahdollisimman saavutettava. Tähän kysimme luvan haastattelukysymyksiin vastanneelta työntekijältä.

Sosiaali- ja kriisipäivystyksessä tehdään pääsääntöisesti 12 tunnin työpäiviä ja työtä tehdään kolmessa vuorossa myös viikonloppuisin. Sosionomi työskentelee siellä nimikkeellä sosiaaliohjaaja. Sosiaali- ja kriisipäivystyksessä työtä tehdään yleensä parityönä. Yövuorossa työskennellään yksin, mutta silloinkin pariksi saa varalla olevan henkilön. Työtehtäviin kuuluvat puhelinohjaus ja neuvonta niin asiakkaille kuin viranomaisille, ikäihmisten ja

aikuisten asiat kuten huoli-ilmoitukset. Lisäksi taloudellinen tuki, lähisuhdeväkivaltatyö, akuutti kriisityö ja psykososiaalinen tuki. Tämä näyttäytyy esimerkiksi elämänkriisien tai onnettomuuksia kohdatessa. Sosionomi voi tavata asiakkaita heidän kotonaan tai muissa toimipaikoissa.

Sosiaali- ja kriisipäivystyksessä työskentelyä määrittää vahvasti lait, joten työntekijältä vaaditaan niiden laajaa tuntemusta sekä ymmärrystä erilaisista asiakasryhmistä. (Kuva 2). Lisäksi vaaditaan ongelmanratkaisutaitoja, hyviä vuorovaikutustaitoja sekä kykyä toimia moniammatillisesti erilaisissa verkostoissa. Akuutin kriisityön osaaminen on myös tärkeää. Sosiaali- ja kriisipäivystyksen työnkuva on monipuolinen, vaihteleva, asiakasprosessit ovat lyhyitä sekä asiakaskenttä on laaja. Jokainen työvuoro on erilainen ja ennalta-arvaamaton. Työntekijältä vaaditaan vahvaa ammatti-identiteettiä, laaja-alaista osaamista sekä nopeasti tilanteisiin mukautuvuutta sekä joustavuutta. Sosionomina sosiaali- ja kriisipäivystyksessä videoon saimme kirjalliset vastaukset sähköpostitse, joten niistä ei jäänyt mitään näkymättä videolla.

Kuva 2. Vastaus kysymykseen: Millaista osaamista täällä työskentely erityisesti vaatii. Sosionomina sosiaali- ja kriisipäivystyksessä-video.

9.3 Sosionomina turvakodissa -video

Sosionomina turvakodissa – videolla turvakodin kahta työntekijää haastatellaan ja he vastaavat videon käsikirjoituksen kysymyksiin. Videon kesto on kolme minuuttia ja neljäkymmentäkaksi sekuntia. Videolla näytetään myös videokuvaa ja kuvia turvakodin sisältä, esimerkiksi leikkihuoneesta ja olohuoneesta. Turvakodin asiakasmääristä ja huoneista kerrottaessa videolla näytetään havainnollistavaa kuvaa esimerkiksi vapaana olevasta asiakashuoneesta (Kuva 3).

Turvakodissa työtä tehdään kolmessa vuorossa myös viikonloppuisin. Sosiaaliohjaajat toimivat nimikkeellä turvakodinohjaaja. Turvakodissa työtä tehdään niin yksin kuin tiimissä. Lisäksi työtä tehdään eri viranomaisten kanssa. Turvakodinohjaajan työtehtävät turvakodissa ovat asiakkaiden kokonaisvaltainen auttaminen esimerkiksi käytännön asioissa, kuten Kela - hakemukset, asunnon hakemiset sekä osoitteenmuutokset. Turvakodinohjaajana työskentely vaatii hyvää ihmistuntemusta sekä empatiakykyä. Lisäksi pitää pystyä puhumaan vaikeistakin asioista asiakkaiden kanssa suoraan, mutta asiakasta kunnioittaen.

Sosionomina työskentely turvakodissa on monipuolista, vaihtelevaa, mielenkiintoista, antoisaa, voimaannuttavaa sekä haastavaa. Turvakodissa työskennellessä voi tulla eteen työntekijällekin henkisesti haastavia tilanteita, jolloin tiimin tuki on ensiarvoisen tärkeää. Turvakodinohjaajaksi sopii ihminen, joka on tasapainoinen ja on löytänyt itsessään herkkyyden sekä on tunnistanut omat vahvuutensa, sillä näitä molempia tarvitaan. Henkilön pitää myös osata arvostaa ja kunnioittaa kanssa ihmisiä.

Kuva 3. Joensuun turvakodin olohuone. Video sosionomina turvakodissa.

Asiantuntijahaastattelussa syntyneen ääninauhan litteroinnin tuloksena seuraavissa kappaleissa on vastauksia, jotka eivät tule videossa ilmi. Turvakoti asuminen on lyhytaikaista kriisiasumista, jossa ollaan muutamasta tunnista pariin kuukauteen riippuen tilanteesta. Yksi kriteeri sinne pääsemiseen on lähisuhdeväkivalta. Turvakodissa on aina joku paikalla sekä puhelimen päässä, jotta ammattilainen on asiakkaan saatavilla vuorokauden ympäri.

Turvakodissa työskennellään työkirja työskentelyn avulla ja työkirjoja on lapsille, nuorille ja aikuisille. Turvakodin työtehtäviin kuuluu kodinhoidolliset tehtävät kuten aamupalan ja lounaan laittaminen asiakkaille. Väkivaltatyöskentely on tärkeä osa työnkuvaa. Sosionomin, joka työskentelee turvakodissa, tulee olla valmis ottamaan haasteita vastaan sekä pystyä myöntämään se, ettei osaa kaikkea ja ei pelkää epäonnistumista. Lisäksi on vahvuus, jos uskaltaa mennä kohti tuntematonta. Tärkeää on muistaa, että työn mukana muututaan ja pitää pysyä ajan tasalla erilaisista muutoksista kuten palvelumuutoksista. Tietämys erilaisista tukiverkoista on tärkeää.

Haastateltavat kertoivat, että turvakoti työskentelyä kannattaa kokeilla, ja vaikka työtä on tehnyt kauan, niin aina löytyy uusia asioita. Kiinnostus tätä työtä kohtaan säilyy, vaikka olisikin pitkä työura jo takana. Rikkaus on, että ihmisläheinen työ kantaa ja tuo lämpöä työn tekemiseen. Kodin omaisuus tuo

edun, että voi huomaamattaan keskustella asiakkaan kanssa sellaisista asioista, jotka ei muuten tulisi julki. Vuoronvaihdossa voi purkaa aina kokemuksia vuorosta, joten kotiin voi lähteä aina niin sanotusti tyhjentyneenä. Sosionomin, joka työskentelee turvakodissa, on tärkeää olla tasavertainen ja kokonaisvaltaisen työotteen omaava.

10 Pohdinta

10.1 Johtopäätökset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli lisätä tietoisuutta aikuisten parissa tehtävästä sosiaalityöstä sosiaali- ja terveysalan työpaikoilla sekä - oppilaitoksissa. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa sosionomin työnkuvasta, ammatin mahdollisuuksista sekä siitä millaista osaamista sosionomilta vaaditaan työskennellessä terveydenhuollon sosiaaliohjauksessa, sosiaali- ja kriisipäivystyksessä sekä turvakodissa. Tavoitteisiin sekä tuotoksiin pääsimme tekemällä näiden paikkojen sosiaaliohjaajille asiantuntijahaastattelut, jotka videoitiin. Opinnäytetyön tarkoitus voidaan katsoa toteutuneeksi silloin, kun olemme toimittaneet valmiit videot toimeksiantajalle, toimeksiantaja julkistaa ja hyödyntää niitä. Toimeksiantajan hyödyntäessä videoita omassa toiminnassaan tietoisuus sosionomin työstä aikuisten parissa tehtävässä sosiaalityössä lisääntyy.

Opinnäytetyössä keskeisiä menetelmiä olivat asiantuntijahaastattelut, dialogi, osallistaminen sekä palautteen kysyminen kuvattavilta sähköpostitse. Lisäksi toteutimme arviointikyselyn sähköpostikyselynä toimeksiantajan yhteyshenkilölle tuotosten onnistumiseen ja yhteistyöhön liittyen. Arviointikyselyn avulla saimme palautetta myös omasta työskentelystä. Nämä kaikki osoittautuivat tarkoituksenmukaisiksi menetelmävalinnoiksi opinnäytetyön tavoitteet huomioon ottaen. Näiden menetelmien avulla saimme tarvitsemamme tiedot videoiden sisältöihin, niiden muokkaamiseen sekä haluttuun ja tavoitteidenmukaiseen lopputulokseen. Jokainen

opinnäytetyöprosessiin osallistunut henkilö pääsi osalliseksi siihen ja sai mahdollisuuden vaikuttaa lopputulokseen.

Opinnäytetyön asiantuntijahaastatteluissa nousi esiin viisi Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkoston (2023) luomista sosiaalialan kompetensseista, joita olivat sosiaalialan palvelujärjestelmä-, eettinen-, asiakastyön osaaminen ja työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjäosaaminen sekä kriittinen ja osallisuutta edistävä yhteiskuntaosaaminen. Jotta olisimme saaneet kuudennenkin kompetenssin esiin videoilla, meidän olisi pitänyt ottaa kysymyksissä paremmin huomioon tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen. Pohdimme valmiita tuotoksia katsoessamme, että olisimme voineet kysyä tarkentavia kysymyksiä, jotta olisimme saaneet yksityiskohtaisempia vastauksia. Tämän olisimme voineet huomioida paremmin kuvauskäsikirjoitusta tehdessämme. Kuvauskäsikirjoituksessa olevat samat haastattelukysymykset kaikille työntekijöille antoivat kuitenkin mahdollisuuden vastausten vertailuun.

Sosiaalialan palvelujärjestelmäosaamisessa ja kriittisessä ja osallisuutta edistävässä yhteiskuntaosaamisessa sosionomin tulee hallita sosiaaliturva- ja hyvinvointijärjestelmä kokonaisvaltaisesti. Lisäksi tulee osata soveltaa lainsäädäntöä. (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2023.)
Terveystieteiden sosiaaliohjauksessa työskentelevän sosionomin asiantuntijahaastattelussa ilmeni, että työssä tarvitaan tietämystä eri palveluista, kuten lapsiperhe- ja ikäihmisten palveluista. Tiedollisesti sosionomin tulee tuntea sosiaaliturva- ja palvelujärjestelmä, lisäksi erilaisten lakien tuntemus on tarpeellista osaamista. Sosiaali- ja kriisipäivystyksessä työskentelyä määrittää lait, joten niiden laaja tuntemus sekä ymmärrys erilaisista asiakasryhmistä on tärkeää. Turvakodin asiantuntijahaastatteluissa palvelujärjestelmäosaaminen nousi vastauksissa esille siten, että sosionomin tulee pysyä ajan tasalla erilaisista muutoksista, kuten palvelumuutoksista. Lisäksi tietämys erilaisista tukiverkoista on tärkeää.

Asiakastyön osaamisessa sosionomi osaa toimia ammatillisesti ja dialogisesti vuorovaikutustilanteissa. Lisäksi sosionomi osaa arvioida asiakkaiden palveluiden tarpeita sekä tukea yksilöiden kasvua, kehitystä ja arjen toimivuutta

eri elämäntilanteissa. Psykososiaalisen tuen tärkeys ja asiakkaan ymmärtäminen erilaisissa kriisi- ja muutostilanteissa ovat keskeistä osaamista. (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2023.) Tämä osaaminen ilmeni eri palveluyksiköissä hieman eri tavoin.

Terveydenhuollon sosiaaliohjauksessa haastateltavamme kertoi, että hyvät vuorovaikutus- ja kohtaamistaidot ovat tärkeää osaamista. Työssä vaaditaan hyviä yhteistyötaitoja, kykyä yksilötyöskentelyyn ja tulee osata kartoittaa asiakkaan kokonaisvaltainen tilanne sekä tehdä palvelutarpeenarviointia. Psykososiaalisen tuen merkityksen ymmärtäminen on tärkeää, sillä sairastuminen voi olla asiakkaalle kriisitilanne. Terveydenhuollon sosiaaliohjauksessa ajan järjestäminen on helpompaa ja asiakkaita voi tarpeen mukaan tavata useammankin kerran. Sosiaali- ja kriisipäivystyksessä vaaditaan monipuolista osaamista eri asiakasryhmistä ja työmuodoista kuten ikäihmisten ja aikuisten asioista, lähisuhdeväkivallasta, akuuttikriisityöstä ja psykososiaalisesta tuesta. Turvakodissa tulee osata auttaa asiakkaita kokonaisvaltaisesti esimerkiksi käytännön asioissa.

Sosiaalialan eettisessä osaamisessa sosionomin tulee osata edistää yhdenvertaisuutta, sekä sosionomin työ on olla haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten ääni (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2023). Meidän haastatteluissamme ainoastaan turvakodissa työskentelevät sosionomit mainitsivat eettiseen osaamiseen liittyviä taitoja. Näitä olivat kanssaihminen arvostaminen ja kunnioittaminen sekä vaikeiden asioiden esille ottaminen asiakasta kunnioittaen. Lisäksi tulee osata olla tasavertainen. Työyhteisö, johtamis- ja yrittäjäosaamisessa sosionomi osaa toimia yhteistyökykyisesti esimerkiksi moniammatillisissa tiimeissä (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2023). Terveydenhuollon sosiaaliohjauksessa, sosiaali- ja kriisipäivystyksessä ja turvakodissa tuli kaikissa esille moniammatillisen työn tiimityötaitojen tärkeys.

Juhila (2008, 32) mukaan terveydenhuollossa sosiaalityö sisältää asiakastyötä, tutkimus- ja kehittämistyötä, asiantuntijana toimimista sekä vaikuttamis- ja tiedottamistyötä. Käytännössä työ on esimerkiksi asiakkaiden ohjausta,

palvelujen järjestämistä, hakemusten tekoa ja korvausten hakua. Myös asiakkaan laadukas hoito edellyttää sujuvaa yhteistyötä eri ammattialojen kanssa. Lisäksi Mönkkösen ym. (2019, 84) mukaan terveydenhuollon puolella sosiaalialan ammattilaisen tehtäviin kuuluu muun muassa asiakkaan palveluntarpeenarviointi, sosiaalisen tilanteen kartoitus ja arviointi sekä kuntoutussuunnitelmien laatiminen. Meidän haastatteluissamme terveydenhuollon puolella työskentelevä sosionomi toi esille samankaltaisia työnkuvia ja -tehtäviä.

Sosionomina terveydenhuollon sosiaaliohjauksessa -videolla sosiaaliohjaajan työtehtäviin kuuluvat yhteistyö eri palveluiden esimerkiksi lapsiperhepalveluiden kanssa. Sairaalassa olevat asiakkaat voivat tarvita apua erilaisten sosiaaliturva- ja sairaalamaksuasioiden kanssa. Lisäksi työnkuvaan kuuluvat asiakkaiden kokonaistilanteen selvittäminen sekä palvelutarpeenarviointi tarvittaessa. Sosiaaliohjaajan työnkuva kuvautui tuotoksessamme hyvin monipuolisena ja siihen sisältyy asiakkaiden neuvontaa, ohjausta ja auttamista käytännön asioissa.

Terveydenhuollon sosiaaliohjauksessa työskentely vaatii sosiaaliturvan ja paikallisten sekä yhteiskunnan palvelujen kattavaa tuntemusta. Lisäksi laadukkaan hoidon toteutumiseen edellytetään sujuvaa yhteistyötä eri ammattialojen sekä terveydenhuollon ammattilaisten, kuten hoitajien ja lääkäreiden kanssa. (Juhila 2008, 32.) Terveydenhuollon toimintaympäristössä toimiminen vaatii terveydenhuollon erityisosaamista moniammatillisessa yhteistyössä. Asiakaslakien lisäksi tulee tuntea terveydenhuollon lakeja, kuten terveydenhuoltolaki (1326/2010) ja laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992).

Yksi keskeinen havainto Sosionomina terveydenhuollon sosiaaliohjauksessa -videolla on, että sosionomina toimiminen terveydenhuollon sosiaaliohjauksessa edellyttää sujuvaa yhteistyötä eri terveydenhuollon ammattilaisten kanssa. Videon perusteella sosionomilla on oltava monialaista osaamista, jotta hän pystyy toimimaan liittymäkohdassa sosiaalisen ja terveydellisen tuen välillä. Yhteistyötaidot, eri lakien tuntemus sekä palvelujärjestelmän tuntemus ovat

tärkeitä tuntea työskennellessä terveydenhuollon sosiaaliohjauksessa. Haastateltavamme koki sosionomin tärkeänä osaamisena hyvät vuorovaikutustaidot ja taidon kohdata erilaisia ihmisiä.

Sosiaalipäivystyksessä toimitaan monialaisessa yhteistyössä esimerkiksi poliisin, terveydenhuollon päivystyksen, ensihoidon ja hätäkeskuksen kanssa (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2023b). Sosiaaliohjaajan työtehtäviin kuuluvat muun muassa sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukainen kiireellinen palvelutarpeen arvio muiden kuin erityistä tukea tarvitsevien asiakkaiden osalta. Lisäksi työtehtävät sisältävät päätöksentekoa, ohjausta ja neuvontaa, kriisityötä sekä sosiaalityöntekijän työparina toimimista. Psykososiaalista tukea tarjotaan asiakkaille sekä mahdollisuuksien mukaan heidän läheisilleen (Helminen 2022, 96–97). Sosiaali- ja kriisipäivystys videolla tuli esiin, että työtehtäviin kuuluvat esimerkiksi puhelinohjaus ja neuvonta, lähisuhdeväkivaltatyö, akuutti kriisityö ja psykososiaalinen tuki. Sosiaali- ja kriisipäivystyksen työtä tehdään yleensä parityönä ja työnkuva on monipuolinen ja vaihteleva.

Oman alueen palvelujärjestelmä osaaminen on keskiössä, jotta ammattilainen osaa vastata välttämättömään avuntarpeeseen. Perusammattitaidon lisäksi sosiaali- ja kriisipäivystyksen sosiaaliohjaajalta vaaditaan kriisityön osaamista. Sosiaaliohjaajan ammattitaidon on oltava työtehtävien vaatimusten mukainen, sillä päivystystyö edellyttää nopeaa ja kokonaisvaltaista erilaisten tilanteiden analysointia sekä päätöksentekoa, yleensä hyvin vähäisen informaation pohjalta. (Oikkola 2021.)

Sosiaali- ja kriisipäivystyksessä työskentelyssä korostuu nopea reagointi- ja hyvä paineensietokyky. Sosionomina sosiaali- ja kriisipäivystys -videolla tulee ilmi, että sosionomilla tulee olla vahva kriisityön osaaminen sekä kyky arvioida tilanteita nopeasti ja tehokkaasti. Empaattiset taidot ja vuorovaikutusvalmiudet ovat myös keskeisiä, kun tuetaan ihmisiä kriisitilanteissa. Työ vaatii myös nopeaa näkökulmien vaihtotaitoa, jos työskentelee esimerkiksi ensin kriisissä olevan henkilön kanssa ja seuraavaksi hänen omaisensa kanssa. Työparityöskentely mahdollistaa asiakkaan kokonaisvaltaisen tilanteen selvityksen, ja myös tilanteiden välittömän purku mahdollisuuden yhdessä.

Turvakodin työtehtäviin kuuluvat esimerkiksi käytännön asioissa auttaminen, keskusteluavun ja neuvojen tarjoaminen (Ensi- ja turvakotien liitto 2023). Turvakodin työntekijöiden tavoitteena on saada asiakas turvaan väkivaltaisesta tilanteesta, auttaa turvallisemman elämän luomisessa ja vahvistaa yhdessä asiakkaan kanssa hänen selviytymiskeinojansa ja voimavarojansa. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2019, 8–9.) Tuotoksissamme haastatellut sosiaaliohjaajat nimesivät työtehtävikseen turvakodissa käytännön auttamisen, kuten Kela-hakemukset ja osoitteenmuutokset. Videolta pois jääneistä vastauksista tuli ilmi, että työtehtäviin kuuluvat myös kodinhoidolliset tehtävät sekä väkivaltatyöskentely on tärkeä osa työnkuvaa.

Turvakodissa työskennellessä vaaditaan perehtyneisyyttä, koulutusta ja työkokemusta lähisuhteiden väkivallasta ja kriisityöstä. (Ensi- ja turvakotien liitto 2023). Turvakodissa työskentely vaatii erityistä herkkyyttä ja ymmärrystä väkivaltaa ja turvattomuutta kokeneiden ihmisten tukemiseen. Tuotoksen perusteella sosionomin on oltava tietoinen traumaattisen kokemuksen vaikutuksista ja hallittava traumakeskeiset työskentelymenetelmät. Lisäksi on tärkeää, että sosionomi pystyy luomaan turvallisen ja luottamuksellisen ympäristön, jossa asiakas voi avautua ja saada tarvitsemaansa tukea. Turvakodissa työskentelevän sosiaaliohjaajan tulee ylläpitää ammattitaitoaan ja pitää itsensä ajan tasalla.

Kaikissa tuotoksissamme nousi esille, että sosionomi tarvitsee työssään lakien tuntemusta sekä hyviä yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja. Sosionomin työnkuva on hyvin vaihteleva ja haastatteluihin osallistuneiden sosionomien vastauksissa nousi esille, että jokainen työpäivä on erilainen, mikä on yksi työn rikkauksista. Sosionomin työ on kuvaamissamme palveluissa asiakkaan ohjaamista sekä käytännön auttamista esimerkiksi sosiaaliturva-asioissa. Tuotoksissamme tuli hyvin näkyviin, mitä sosionomin työssä vaaditaan. Näitä asioita ovat esimerkiksi hyvät tiimityötaidot sekä laaja sosiaali- ja palvelujärjestelmäosaaminen. Opinnäytetyömme tuotokset antavat kuvan sosionomin työnkuvasta ja vaadittavasta osaamisesta terveydenhuollon sosiaaliohjauksessa, sosiaali- ja kriisipäivystyksessä sekä turvakodissa.

Sosiaali- ja kriisipäivystyksessä sekä turvakodissa työtehtävät ovat akuutteja ja vaativat nopeaa reagointia, kun taas terveydenhuollon sosiaaliohjauksessa asiakkaille voidaan antaa pidempiaikaista tukea sekä kuntoutusta.

Kaikissa kolmessa toimintaympäristössä työvuorot ovat erilaisia jo vuorojen pituuksienkin puolesta. Turvakodissa tehdään kolmivuorotyötä, terveydenhuollon sosiaaliohjauksessa pääsääntöisesti päivävuoroa ja sosiaali- ja kriisipäivystyksessä työtä tehdään kolmessa vuorossa 12 tunnin vuoroina.

Kvalifikaatio tarkoittaa sitä, että ihminen on koulutuksen kautta saanut ominaisuuksia, jonka avulla hän sopii koulutusta vastaavaan työhön (Raatikainen ym. 2019, 19–20). Kaikissa näissä tehtävissä kvalifikaatio on sama, mutta ammattinimikkeet vaihtelivat toimintaympäristön mukaan. Sosiaali- ja kriisipäivystyksessä ja terveydenhuollon sosiaaliohjauksessa nimikkeenä on sosiaaliohjaaja, kun taas turvakodissa turvakodinohjaaja. Työskentely terveydenhuollon sosiaaliohjauksessa, sosiaali- ja kriisipäivystyksessä sekä turvakodissa vaativat erilaisia painotuksia osaamisessa. Esimerkiksi terveydenhuollon yhteistyö edellyttää terveydenhuollon järjestelmien tuntemusta, kun taas sosiaali- ja kriisityössä korostuvat nopeat päätöksentekotaidot ja kyky toimia paineen alla. Turvakodissa korostuu työntekijän oman persoonan vaikutus työhön sekä asiakkaan kohtaamisen taidot.

Tuotoksiamme perusteella voidaan todeta, että aikuisten parissa tehtävä sosiaalityö tarjoaa sosionomeille mahdollisuuden vaikuttaa yksilöiden elämään positiivisesti, auttaa heitä löytämään voimavaransa ja lisäämään omassa elämässään toimijuutta. Työn moninaisuus ja vaatimus jatkuvasta itsensä kehittämisestä voivat toimia joko työn voimavaroina tai kuormitustekijöinä. Sosionomin tulee pysyä ajan tasalla alan muutoksista ja osallistua erilaisiin täydennyskoulutuksiin. Sosionomin työnkuva ja työtehtävät näyttäytyvät tuotoksissamme tämänhetkisten tuoreimpien toimintamallien mukaan, mutta on tosiasia, että sosionomin työnkuva voi muuttua ajan saatossa. Tekemiämme tuotoksia voi päivittää jatkossa uusien toimintamallien mukaiseksi tekemälle uudet videot aiheesta.

10.2 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuseettinen neuvottelukunta on luonut ohjeet ihmistieteiden eettisistä periaatteista. Ne jaetaan kolmeen kokonaisuuteen, joita ovat tutkittavan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, vahingoittamisen välttäminen sekä yksityisyys ja tietosuojat. Itsemääräämisoikeuden kunnioittamisen liittyy se, miten tutkittava on rekrytoitu sekä osallistumisen vapaaehtoisuus. Itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen on muutakin kuin se, että tutkittava saa itse päättää osallistuuko haastatteluun. Itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen on tärkeää muistaa myös siinä vaiheessa, jos haastateltava ei halua vastata johonkin kysymykseen. Tutkijan tulee kunnioittaa haastateltavan päätöstä olla vastaamatta. Kokonaisuuksista kolmas määrittää sen, miten tutkittavan tietoja käsitellään ja miten haastateltava tulee esiin tutkimuksessa. Nämä eettiset periaatteet ovat luotu turvaamaan hyvä tieteellinen käytäntö. (Ranta & Kuula-Luumi 2017, 414–415.)

Otimme opinnäytetyötä tehdessämme huomioon hyvän tieteellisen käytännön ohjeet. Hyvän tieteellisen käytännön periaatteet ovat luotettavuus, arvostus, rehellisyys ja vastuunkanto (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023,12–14). Periaatteet näkyivät koko työskentelyssämme. Varmistimme luotettavuuden työmme suunnittelussa sekä menetelmien käytössä. Suunnittelimme, toteutimme ja arvioimme raportointiamme yksityiskohtia salaamalla. Kannoimme vastuumme koko opinnäytetyöprosessin ajan. Kunnioitimme muiden työtä ja annamme toisten töille niille kuuluvan arvon ja viittaamme muiden teksteihin asianmukaisella tavalla. Teimme opinnäytetyön raportin Karelian raportointiohjeita noudattaen. Huomioimme raporttia kirjoittaessamme oikeat lähdeviittaukset sekä lähdeluettelon ajantasaisuuden. Opinnäytetyön raportointiprosessin aikana huolehdimme plagiointiohjeista.

Haastatteluja raportoidessa tulee ottaa huomioon luottamuksellisuus, sekä myös mahdolliset seuraukset mitä haastatettaville ja organisaatiolle julkaisusta voi tulla (Hirsjärvi & Hurme 2010, 20). Siksi oli tärkeää keskustella toimeksiantajan kanssa siitä, milloin työntekijöiden osallistuminen tuotoksen

tekoon toteutetaan. Näin huomiomme sen, että tuotoksen tekemisestä ei aiheutunut tuntuvaa haittaa yrityksen toimintaan, työntekijöille eikä asiakkaille.

Laadukkaalla haastattelurungolla ja kuvauskäsikirjoituksella pystytään vaikuttamaan luotettavuuteen. Haastatteluvaiheen aikana luotettavuutta parantaa teknisen välineistön kunnossa olo ja haastattelurungon mukainen työskentely. (Hirsjärvi, Hurme 2010, 184.) Haastattelu vaatii jokaiselta siinä olevalla osapuolelta hyvää yhteistyötä (Anttila 2005, 200). Jokaisella henkilöllä, joka osallistuu tuotoksen tekemiseen, on oikeus saada riittävästi tietoa sen tavoitteista ja käyttötarkoituksesta. Heillä on myös oikeus myös keskeyttää osallistumisensa, milloin vain. (Anttila 2005, 509.)

Jokainen henkilö sai itse päättää, esiintyvätkö he videolla vai eivät, sillä se perustui täysin vapaaehtoisuuteen. Työntekijät, jotka olivat videoilla, näkivät kuvatut videot heti editoinnin jälkeen, ja he saivat päättää, käytetäänkö videota sellaisenaan vai olisiko jotain, jota he olisivat halunneet muuttaa. Videot nähtyään työntekijöiden mielestä niissä ei ollut mitään sellaista, mitä he olisivat halunneet poistaa tai muuttaa. Työntekijöiden nimet eivät tulleet ilmi videossa. Yksiköiden asiakkaita ei kuvattu videoihin. Tuotoksissamme käytimme puheen lisäksi tekstitystä, jotta ne ovat paremmin saavutettavia.

Emme hakeneet tutkimuslupaa videon kuvausta varten, sillä toimeksiantajan yhteyshenkilö kertoi, ettei sitä tarvitse. Eettisyyteen vaikutti myös se, että jokaiselta työntekijältä oli pyydetty henkilökohtaisesti kirjallinen kuvauslupa ja lisäyksenä kuvauslupa oli pyydetty lupa saada julkaista videot opinnäytetyön yhteydessä. Haastattelun luotettavuutta lisäsi työntekijöiden oma halukkuus osallistua ja tuoda työtänsä näkyväksi. Meidän oma toimintamme vaikutti merkittävästi opinnäytetyön luotettavuuteen, esimerkiksi lähteiden valinnan kautta. Tarkastelimme ja valitsimme lähteitä kriittisesti ja siten, että ne olisivat ajan tasalla ja mahdollisimman tuoreita.

10.3 Ammatillinen kasvu

Opinnäytetyömme kautta pääsimme tutustumaan myös Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen -Siun soten organisaatioon paremmin. Meillä ei ollut kummallakaan kokemusta videoiden editoimisesta, joten se tuotti omat haasteensa ja aikaa tuli varata reilusti. Oli kuitenkin mukavaa päästä opettelemaan editointia, ja taidosta on varmasti hyötyä tulevaisuudessa. Tuotoksemme ansiosta kehityimme myös paremmiksi haastattelijoiksi.

Olimme rohkeita, kun lähdimme tekemään jotain meille vierasta eli videon tekoa. Tulimme hyvin nopeasti siihen tulokseen, että haluamme saada videoista mahdollisimman hyvät, joten meidän oma osaamisemme ei toisi haluttua lopputulosta meille eikä välttämättä toimeksiantajalle. Näin ollen lähdimme kartoittamaan vaihtoehtoja sille, että saisimme jonkun ammattilaisen kuvaamaan ja editoimaan kanssamme. Onneksi lähdimme etsimään ratkaisua, sillä saimme rahoituksen, jonka kautta saimme kuvaajan palkattua meidän avuksemme.

Opinnäytetyöprosessimme on ollut mielenkiintoinen matka, mutta aikaa vievä prosessi. Välillä meidän oli hankala saada sovittua yhteisiä aikoja, mutta meillä molemmilla oli suuri kiinnostus aihetta kohtaan, joten saimme niitä aina järjestettyä. Toiminnallinen opinnäytetyö on auttanut meitä kasvamaan työparina ja olemme saaneet itsellemme lisää ammatillista osaamista sekä kehitystä sosiaalialalla. Tulevaisuudessa voimme hyödyntää opinnäytetyössä keräämiämme tietoja esimerkiksi työpaikalla. Opimme paljon projektimaisesta työskentelystä ja ennen kaikkea siitä, mitä sosionomin työ on aikuisten parissa tehtävässä sosiaalityössä.

Opinnäytetyön aiheemme on laaja ja kiinnostava. Sen kautta pääsimme syventämään tietämystämme erilaisista palveluista aikuisten parissa työskennellessä. Esimerkiksi sosiaaliohjaus terveydenhuollossa oli meille uusi työkenttä. Oli antoisaa päästä näkemään, millaista työtä sosionomit kussakin palveluissa tekevät. Haastattelujen aikana meille selkeytyi käytännönläheisemmin aikuisten parissa työskentelevien sosionomien

työtehtävät ja kompetenssit. Sosionomikoulutuksen opetussuunnitelmassa opintojen ajan keskiössä ovat sosiaalialan kompetenssit (Sosiaalialan ammattikorkeakoulu verkosto 2023). Opinnäytetyömme edetessä oivalsimme, kuinka tärkeässä roolissa kompetenssit ovat käytännön työssä.

10.4 Jatkokehittäminen

Videoiden sisältöjä voi päivittää, mikäli toimintaympäristössä tapahtuu isoja muutoksia. Tällaisia muutoksia voivat olla esimerkiksi sosiaalialaa koskeva lakimuutos tai eri toimintamalleihin liittyvät muutokset. Jatkossa videoissa voidaan kuvata myös yksityiskohtaisemmin eri palveluita. Videoiden käyttöä voisi hyödyntää nykyistä useammin niin terveyden- kuin sosiaalihuollossakin. Tulevaisuudessa videoissa voisi olla esillä myös asiakkaan näkökulma, mikä edistäisi erilaisten palvelukokonaisuuksien hahmottamista sekä laskisi kynnystä hakea apua. Videot voivat tarjota viitteitä sosionomin työnkuvasta myös muille hyvinvointialueille.

Siun sote voi jatkaa videoiden tekoa ja tehdä vaikka kaikista heidän palveluistaan samantyylliset videot. Se lisää tietoisuutta eri palveluista niin asiakkaille kuin työntekijöille. Jatkossa videoita voidaan kuvata yksityiskohtaisemmin erilaisista palveluista. Videoiden kuvaamista voisi hyödyntää niin terveydenhuollon kuin sosiaalihuollonkin puolella ja tarvittaessa niitä voidaan päivittää.

Tulevaisuudessa videoissa voisi olla esillä myös asiakkaan näkökulma, mikä edistäisi erilaisten palvelukokonaisuuksien hahmottamista sekä laskisi kynnystä hakea apua. Mielipiteitä videosta voisi kysellä jatkossa myös muilta työntekijöiltä sekä asiakkailta. Videot voisivat antaa uusille asiakkaille myös kokemustietoa palveluista. Lisäksi videoita voisi hyödyntää myös muissa oppilaitoksissa, kun halutaan kuvata eri ammattilaisten työtä ja tutustuttaa opiskelijoita eri aloihin. Oppilaitoksina voi olla sekä yläkoulut, lukiot ja ammattikorkeakoulut.

Lähteet

- Aaltonen, J. 2007. Käsikirjoittajan työkalut, audiovisuaalisen käsikirjoituksen tekijän opas. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Aaltonen, T. 2020. Sosiaaliohjaajan työnkuva psykiatrisessa erikoissairaanhoidossa. Opinnäytetyö. Hämeenlinnan korkeakoulukeskus. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2020121829469> 27.11.2023.
- Alastalo, M., Åkerman, M. & Vaittinen, T. 2017. Asiantuntijahaastattelu. Teoksessa Hyvärinen, H., Nikander, P. & Ruusuvuori, J. (toim.). Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino, 214–232.
- Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto. 2017. Arene ry:n työryhmän selvitys sosiaalialan tilanteesta ja kehityksestä 2017. Sosionomi tuottaa hyvinvointia läpi elämänkaaren- Ammattikorkeakoulutus sosiaalialanmuutoksen edistäjänä. https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2018/arene_sosionomiselvitys_pitka_raportti_fin.pdf?t=1526901428 23.11.2023.
- Anttila, P. 2005. Ilmaisu, teos, tekeminen ja tutkiva toiminta. Hamina: AKATIIMI Oy.
- Auvinen, A-M. & Liikka, P. 2020. Osallistamisen käsikirja. Avoimuudesta voimaa oppimisverkostoihin. Hämeenlinna: Suomen eOppimiskeskus ry. https://eoppimiskeskus.fi/wp-content/uploads/2020/03/osallistamisen_k%C3%A4sikirja.pdf 29.11.2023.
- Ensi- ja turvakotienliitto. 2023. Turvakodit ja väkivallan ehkäisy. <https://ensijaturvakotienliitto.fi/tietoa-liitosta/nain-me-autamme/turvakodit-muu-vakivalta-tyo/#turvakodit>. 12.1.2024.
- Helminen, J. 2016. Sosiaaliohjaus -lähtökohtia ja käytäntöjä. Ellibs. Edita Publishing Oy 2020: Helsinki.
- Helminen, J. 2022. Sosiaaliohjauksen tekijät ja tehtävät. Diakonia ammattikorkeakoulu. Diak Työelämä 27. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-400-8> 8.1.2024.
- Helminen, P., Sukula-Ruusunen, K. 2017. Kokonaisvaltainen asiakkaan kohtaaminen ja tilannearviointi ohjaustyössä. Teoksessa Helminen, J. (toim.). Asiakkaan moniammatillinen ohjaus sosiaali- ja terveydenhuollossa. Helsinki: Edita, 46–58.
- Hirsjärvi, S., Hurme, H. 2010. Tutkimushaastattelu- Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Jokinen, A. & Juhila, K. 2008. Johdanto. Teoksessa Jokinen, A., Juhila, K. (toim.) Sosiaalityö aikuisten parissa. Tampere: Vastapaino, 7–11.
- Juhila, K. 2008. Aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön areenat. Teoksessa Jokinen, A., Juhila, K. (toim.) Sosiaalityö aikuisten parissa. Tampere: Vastapaino, 14–48.
- Juhila, K. 2008. Aikuisuus sosiaalityössä. Teoksessa Jokinen, A. & Juhila, K. (toim.) Sosiaalityö aikuisten parissa. Tampere: Vastapaino, 83–108.
- Järvenpää, A. 2019. Mikä ihmeen sosionomi? Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan alueella työskentelevien sosionomien (AMK) ammattityön sisältö ja menetelmäosaaminen. Seinäjoen

- ammattikorkea koulu. Sosiaali- ja terveysala. Opinnäytetyö.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201905067808> 10.1.2024
- Kallio, A. 2024. Litterointi. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-prosessi/litterointi/>. 20.1.2024.
- Kananoja, A. 2017. Sosiaalityö ammattina. Teoksessa Kananoja, A., Lähteinen, M., Marjamäki, P. Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma Oy, 27–32.
- Kananoja, A. 2017. Asiakastyön yleiset lähtökohdat sosiaalialalla. Teoksessa Kananoja, A., Lähteinen, M., Marjamäki, P. Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma Oy, 173–192.
- Kananoja, A., Karjalainen, P. 2017. Hyvinvoinnin edistäminen ja yhteistyö sosiaalipolitiikan uusissa rakenteissa. Teoksessa Kananoja, A., Lähteinen, M., Marjamäki, P. Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma Oy, 156–169.
- Karjalainen, P., Metteri, A. & Strömberg-Jakka, M. Sosiaali- ja terveysministeriö. 2019. Tiekartta 2030-Aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön tulevaisuus selvitys. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4076-5> 13.12.2023.
- Kauppinen, A. Puusniekka, A. 2009. Menetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMOT. Kvalitatiivisten menetelmien tietovaranto.
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/tietoarkisto/julkaisut/kvalimotv.pdf>. 2.11.2023
- Kekoni, T., Mönkkönen, K., Hujala, A., Laulainen, S., Hirvonen, J. 2019. Moniammatillisuus käsitteinä ja käytänteinä. Teoksessa Mönkkönen, K., Kekoni, T., Pehkonen A. (toim.) Moniammatillinen yhteistyö Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Gaudeamus, 15–46.
- Koivistoinen, M. Väättäin, P. 2022. Turvakoti tutuksi Asiakasesite Joensuun turvakodille. Karelia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutus. Opinnäytetyö.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/752559/Koivistoinen_Vaatainen.pdf?sequence=2&isAllowed=y. 30.11.2023.
- Korva-Perämäki, M. 2019. Turvakoti pysäyttää väkivallan kierteen. 16–17.
https://www.riku.fi/content/uploads/2019/10/RIKU_2_19.pdf. 14.1.2024.
- Kostamo, P., Airaksinen, T., Vilka, H. 2022. Kirjoita itsesi asiantuntijaksi Opas toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Helsinki: Art House.
- Kuntaliitto. 2017. Sosiaalityö, sosiaaliohjaus ja omatyöntekijä.
<https://www.kuntaliitto.fi/sosiaali-ja-terveysasiat/sosiaalihuolto/sosiaalityo-sosiaaliohjaus-ja-omatyontekija> 24.11.2023
- Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja selvitys. Tampere: Vastapaino. Ellibs-ekirjat. 27.4.2023.
- Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 189/2001
 Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992.
 Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöstä 817/2015.
 Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000
 Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021
 Laki toimeentulotuesta 1412/1997
 Lastensuojelulaki 417/2007

- Lommi, L. 2019. Sosionomi sosiaalipäivystyksessä. Savonia-ammattikorkeakoulu. Sosionomin tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/333002/OPPARI%20pdf.pdf?sequence=2&isAllowed=y>. 31.11.2023.
- Mielenterveyslaki 1116/1990
- Moore, M., Cristofalo, M., Dotolo D., Torres, N., Lahdya, A., Ho, L., Vogel, M., Forrester, M., Conley, B., Fouts, S. 2017. When high pressure, system constraints, and a social justice mission collide: A socio-structural analysis of emergency department social work services. DOI: [10.1016/j.socscimed.2017.02.014](https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2017.02.014) 14.1.2024.
- Moore, M., Whiteside, L., Dotolo, D., Wang, J., Ho, L., Conley, B., Forrester, M., Fouts, S., Vavilala, M., Zatzick, D. 2016. The Role of Social Work in Providing Mental Health Services and Care Coordination in an Urban Trauma Center Emergency Department. Psychiatry. DOI: [10.1176/appi.ps.201500469](https://doi.org/10.1176/appi.ps.201500469) 14.1.2024.
- Mäntysaari, M., Ylistö, S. 2021. Työllistymistä edistävän monialaisen palvelun vaikuttavuus. Teoksessa Matthies, A-L., Svenlin, A-R. & Turtiainen K. (toim.). Aikuissosiaalityö Tieto, käytäntö ja vaikuttavuus. Helsinki: Gaudeamus, 250–266.
- Mönkkönen, K. 2018. Vuorovaikutus asiakastyössä; asiakkaan kohtaaminen sosiaali- ja terveys alalla. Ellibs. Gaudeamus: Helsinki
- Mönkkönen, K., Leinonen, L., Arajärvi, M., Hovatta, A-E., Tusa, N., Salokangas, K. 2019. Moniammatillisen vuorovaikutuksen tarkastelua. Teoksessa Mönkkönen, K., Kekoni, T., Pehkonen A. (toim.) Moniammatillinen yhteistyö Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Gaudeamus, 47–88.
- Mönkkönen, K., Kekoni, T., Jaakola, A-M., Profiam Sosiaalipalvelut Oy:n henkilöstö & Pehkonen, A. 2019. Kohti monitoimijaista kehittämistä. Teoksessa Mönkkönen, K., Kekoni, T., Pehkonen A. (toim.) Moniammatillinen yhteistyö Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Gaudeamus, 112–148.
- Nikander, J., Juntunen, E., Holmberg, A. & Tuominen-Thuesen, M. 2017. Aikuisten parissa tehtävän sosiaalialan työn osaamistarpeet. Opetushallitus. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/aikuisten_parissa_teh_tavan_sosiaalialan_tyon_osaamistarpeet.pdf. 6.2.2023.
- Noppiari, E., Nietola, V. 2017. Lähisuhdeväkivalta koettelee tunnistamista ja toimijuutta. Teoksessa Helminen, J. (toim.). Asiakkaan moniammatillinen ohjaus sosiaali- ja terveydenhuollossa. Helsinki: Edita, 172–189.
- Olkola, A-M. 2021. Sosiaalipäivystyksen lisääntyneet ja moninaiset tehtävät. Oulun seudullisen sosiaalipäivystyksen ja Raahen seudun sosiaalipäivystyksen vertaileva tilastotarkastelu vuosina 2015 ja 2019. Jyväskylän yliopisto. Sosiaalityö. Maisterin tutkielma. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/76264/URN%3ANBN%3Afi%3Ajuu-202106073481.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. 15.1.2024.
- Ollila, P., Holopainen, L., Juurikkala, V. & Rapeli, M. 2019. Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaalipäivystys Suomessa. Kartoitus sosiaalipäivystystoiminnan järjestämisestä ja toiminnasta. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161623/37>

- [2019 Sospaivraportti netti.pdf?sequence=1&isAllowed=y.](#)
30.12.2023.
- Opetushallitus. 2023. Aineistojen pohjalta kirjoittamisen prosessi ja siihen liittyvä vertaispalaute. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/aineistojen-pohjalta-kirjoittamisen-prosessi-ja-siihen-liittyva>.
5.4.2023.
- Päihdehuoltolaki 41/1986
- Raatikainen, E., Rahikka, A., Saarnio, T. & Vepsä, P. 2019. Ammattina sosionomi. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Ranta, J. & Kuula-Luumi, A. 2017. Haastattelun keruun ja käsittelyn ABC. Teoksessa Hyvärinen, H., Nikander, P. & Ruusuvuori, J. (toim.). Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino, 413–426.
- Riekkinen-Tuovinen, S. & Leinonen, L. 2021. Terveydenhuollon palvelut ja terveystieteiden tutkimus. Teoksessa Kurki, T., Jylhä, V. & Kekoni, T. Asiakasturvallisuus sosiaali- ja terveysalalla. Ellibs. Helsinki: Gaudeamus, 160–178.
- Rissanen, P. 2021. Asiakasosallisuus aikuissosiaalityön asiakassuhteessa. Teoksessa Matthies, A-L., Svenlin, A-R., Turtiainen, K. (toim.) Aikuissosiaalityö Tieto, käytäntö ja vaikuttavuus. Helsinki: Gaudeamus, 137–148.
- Sayed, T. & Helminen, J. 2017. Psykososiaalinen ohjaus -Malli sosiaali- ja terveyspalveluiden asiakastyön ja integraation kehittämiseen. Teoksessa Helminen, J. (toim.). Asiakkaan moniammatillinen ohjaus sosiaali- ja terveydenhuollossa. Helsinki: Edita, 59–75.
- Siun sote. 2022. Pohjois-Karjalan hyvinvointialue -tukea ja turvaa pohjoiskarjalaisille. <https://www.siunsote.fi/hyvinvointialue> 24.3.2023
- Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto. 2023. Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit. <https://www.sosiaalialanamkverkosto.fi/wp-content/uploads/2023/04/SOSIAALIALAN-AMMATTIKORKEAKOULUTUKSEN-KOMPETENSSIT-2023.pdf>.
23.11.2023
- Sosiaalihuoltolaki (1301/2014)
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2023a. Sosiaali- ja terveyspalveluja koskeva lainsäädäntö. <https://stm.fi/sotepalvelut/lainsaadanto> 4.1.2024
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2023b. Sosiaalipäivystys. <https://stm.fi/sosiaalipaivystys> 20.3.2023
- Suomen perustuslaki 731/1999.
- Suomen Punainen Risti. 2023. Henkinen ensiapu. <https://www.punainenristi.fi/ensiapu/ensiapuohjeet/henkinen-ensiapu/>. 17.1.2024.
- Svenlin, A-R., Matthies, A-L. & Turtiainen, K. 2021. Johdanto: Aikuissosiaalityö ja kaipa-teoria sen tietopohjan jäsentäjänä. Teoksessa Matthies, A-L., Svenlin, A-R. & Turtiainen K. (toim.). Aikuissosiaalityö Tieto, käytäntö ja vaikuttavuus. Helsinki: Gaudeamus, 7–26.
- Svenlin, A-R., Matthies, A-L., Turtiainen K. 2021. Epilogi: Kohti tietoon perustuvaa aikuissosiaalityötä. Teoksessa Matthies, A-L., Svenlin, A-R. & Turtiainen K. (toim.). Aikuissosiaalityö Tieto, käytäntö ja vaikuttavuus. Helsinki: Gaudeamus, 283–290.
- Talentia. 2023. Sosionomi AMK. <https://www.talentia.fi/tyoelamainfo/ammattit-ja-patevyudet/ammattit-ja-tutkinnot/sosionomi-amk/>. 23.11.2023.

Terveydenhuoltolaki 1326/2010

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. 2013. Vaikuttavaa aikuissosiaalityötä – arviointimalleista mittareihin: Tutkimus- ja kehittämishankkeen loppuraportti. Kivipelto, M., Blomgren, S., Karjalainen, P. & Saikkonen, P. (toim.)

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104473/URN_ISBN_978-952-245-864-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y. 5.4.2023.

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. 2019. Turvakotipalvelujen kansalliset laatusuosituksset.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138009/URN_ISBN_978-952-343-335-9.pdf?sequence=1&isAllowed=y. 21.3.2023.

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. 2023a. Turvallisuutta turvakodista -tutkimus.

<https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/turvallisuutta-turvakodista-tutkimus>. 13.1.2024.

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. 2023b. Turvakotien asiakasmäärä kääntyi nousuun kahden laskuvuoden jälkeen, yhä suurempi osa asiakkaista tulee turvakotiin ilman lapsia. <https://thl.fi/-/turvakotien-asiakasmaara-kaantyi-nousuun-kahden-laskuvuoden-jalkeen-yha-suurempi-osa-asiakkaista-tulee-turvakotiin-ilman-lapsia>. 26.1.2024.

Tietoarkisto. 2021. Kyselylomakkeen laatiminen.

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvanti/kyselylomake/laatiminen/>. 27.4.2023.

Toikka, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy- Juvenes Print.

Tuominen, T. 2021. Arjen toimijuus aikuissosiaalityön nuorilla miesasiakkaila. Teoksessa Matthies, A-L., Svenlin, A-R., Turtiainen, K. (toim.) Aikuissosiaalityö Tieto, käytäntö ja vaikuttavuus. Helsinki: Gaudeamus, 101–117.

Turtiainen, K., Jäppinen, M. & Stamm, I. 2021. Ihmisoikeudet aikuissosiaalityön lähtökohtana. Teoksessa Matthies, A-L., Svenlin, A-R. & Turtiainen, K. (toim.) Aikuissosiaalityö Tieto, käytäntö ja vaikuttavuus. Helsinki: Gaudeamus. E-Kirja Storytel, 102–187. 12.1.2023

Turvakotilaki 1354/2014

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/23. 1. painos.

Valtioneuvoston asetus turvakotipalvelujen tuottamiselle asetettavista edellytyksistä annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta 1103/2018.

Valvira. 2022. Sote-ammattihenkilöksi valmistuva – tee laillistushakemus heti valmistumisen jälkeen. <https://valvira.fi/-/sote-ammattihenkiloksi-valmistuva-tee-laillistushakemus-heti-valmistumisen-jalkeen>. 10.1.2024.

Välimaa, M. 2021. Sosiaalityön asiakkaat ja nimby-ilmiö. Teoksessa Matthies, A-L., Svenlin, A-R., Turtiainen, K. (toim.) Aikuissosiaalityö Tieto, käytäntö ja vaikuttavuus. Helsinki: Gaudeamus, 55–65.

Kuvauskäsikirjoitus

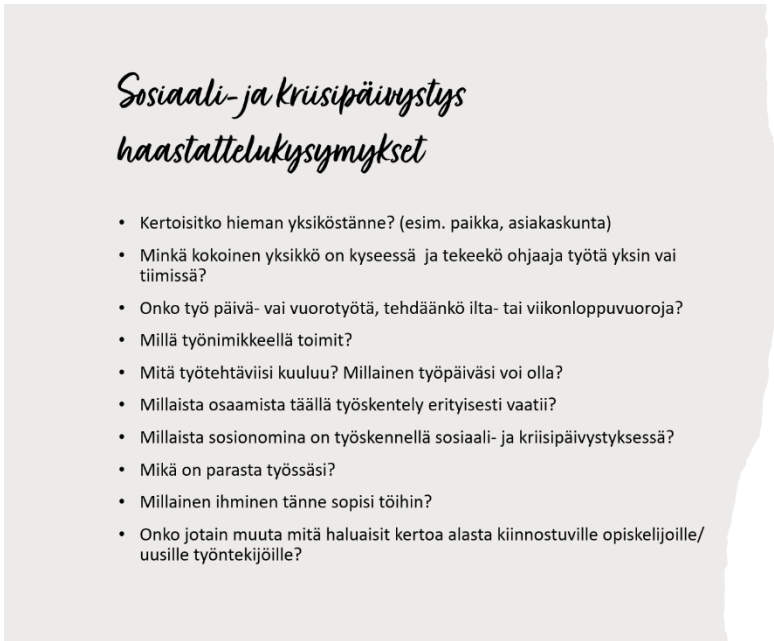
Kuvaus videoista

Haastattemme videoihin sovittujen paikkojen sosionomia heidän työkuvastaan. Lisäksi kuvaamme heidän työympäristöjään.

*Terveydenhuollon
sosiaalihojaus
haastattelukysymykset*

- Kertoisitko hieman yksiköstänne? (esim. paikka, asiakaskunta)
- Minkä kokoinen yksikkö on kyseessä ja tekeekö ohjaaja työtä yksin vai tiimissä?
- Onko työ päivä- vai vuorotyötä, tehdäänkö ilta- tai viikonloppuvuoroja?
- Millä työnimikkeellä toimit?
- Mitä työtehtäviisi kuuluu? /Millainen työpäiväsi voi olla?
- Millaista osaamista täällä työskentely erityisesti vaatii?
- Millaista sosionomina on työskennellä terveydenhuollon sosiaalihojauksessa?
- Mikä on parasta työssäsi?
- Millainen ihminen sopisi tähän työhön?
- Onko jotain muuta mitä haluaisit kertoa alasta kiinnostuville opiskelijoille/ uusille työntekijöille?

*Sosiaali- ja kriisipäivystys
haastattelukysymykset*

- Kertoisitko hieman yksiköstänne? (esim. paikka, asiakaskunta)
- Minkä kokoinen yksikkö on kyseessä ja tekeekö ohjaaja työtä yksin vai tiimissä?
- Onko työ päivä- vai vuorotyötä, tehdäänkö ilta- tai viikonloppuvuoroja?
- Millä työnimikkeellä toimit?
- Mitä työtehtäviisi kuuluu? Millainen työpäiväsi voi olla?
- Millaista osaamista täällä työskentely erityisesti vaatii?
- Millaista sosionomina on työskennellä sosiaali- ja kriisipäivystyksessä?
- Mikä on parasta työssäsi?
- Millainen ihminen tänne sopisi töihin?
- Onko jotain muuta mitä haluaisit kertoa alasta kiinnostuville opiskelijoille/ uusille työntekijöille?

- Kertoisitko hieman yksiköstänne? (esim. paikka, asiakaskunta)
- Minkä kokoinen yksikkö on kyseessä ja tekeekö ohjaaja työtä yksin vai tiimissä?
- Onko työ päivä- vai vuorotyötä, tehdäänkö ilta- tai viikonloppuvuoroja?
- Millä työnimikkeellä toimit?
- Mitä työpäiviä kuuluu/ millaisia työtehtäviä sosionomilla on turvakodissa?
- Millaista osaamista täällä työskentely erityisesti vaatii?
- Millaista sosionomina on työskennellä turvakodissa?
- Mikä on parasta työssäsi?
- Millainen ihminen sopisi tähän työhön?
- Onko jotain muuta mitä haluaisit kertoa alasta kiinnostuville opiskelijoille/ uusille työntekijöille?

Saatekirje työntekijöille

Hei!

Olemme viimeisen vuoden sosionomiopiskelijoita Kareliasta. Teemme opinnäytetyötä "Sosionomina terveydenhuollon sosiaaliohjauksessa, sosiaali- ja kriisipäivystyksessä ja turvakodissa - Aikuisten parissa tehtävä sosiaalityö Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella", jonka toimeksiantajana on Siun sote. Opinnäytetyön tuotoksemme tulee olemaan kolme videota, jossa kuvaamme haastatellen sosionomia heidän työnkuvastaan turvakodissa, sosiaali- ja kriisipäivystyksessä sekä terveydenhuollon sosiaaliohjauksessa.

Saimme Siun soten yhteyshenkilöltämme teidän yhteystietonne videon kuvaamista varten. Olisiko teillä tiedossa sosionomit/sosionomi ketkä haluaisivat osallistua videoon? 😊

Kuvaaminen perustuu täysin vapaaehtoisuuteen, ja videota tulee käyttämään Siun sote esimerkiksi rekrytoinnissaan. Olemme erittäin kiitollisia, että olette valmiita tekemään yhteistyötä kanssamme. 😊

Litteenä Siun soten kuvauslupa, sekä meidän haastattelurunkomme. Parannus ehdotuksia haastattelurunkoon otetaan vastaan!

Ystävällisin terveisin

Sanna Nevalainen & Heidi Sinkkonen

Sähköpostikysely toimeksiantajalle

1. Vastasiko tuotoksemme odotuksianne?
2. Minkä arvosanan antaisit tuotoksille?
(0: hylätty, 1: välttävä, 2: tyydyttävä, 3: hyvä, 4: kiitettävä, 5: erinomainen)
3. Jos vastasit edelliseen kysymykseen 0–4, mitä jäit kaipaamaan tuotoksissa?
4. Vapaa palaute tuotoksesta ja yhteistyöstämme